

İÇİMİZDEKİ SAĞLAMCI

Engellilere Yönelik

AYRIMCI TABİRLER RAPORU

HDP

Raporu
dinlemek için
QR kodunu cep
telefonunuzdan
okutunuz.

İÇİMİZDEKİ SAĞLAMCI ENGELLİLERE YÖNELİK AYRIMCI TABİRLER RAPORU

Engelliler Komisyonu

Aralık 2021

İçindekiler

5 - Eşitlik dilde ve söylemde başlar, eşitsizlik de! - Pervin Buldan - Mithat Sancar / Eş Genel Başkanlar

7 - Bu sese kulak verin - Ayşe Acar Başaran / Kadın Meclisi Sözcüsü

8 - Sunuş

11 - Günlük dilden ayrımcı tabirler

- Bu işte bir sakatlık var!
- Engelleri sevgiyle aşıyoruz!
- Engelliler ile alay etmeyin bir gün siz de onlar gibi olabilirsiniz!
- Engelli demek, bedenen değil ruhen olur asıl!
- Devlet kör sağışır dilsiz!
- Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur!
- Otistik misin? Spastik misin?
- Yağ tulumu! Yerden bitme!
- Allah yardımcınız olsun halimi şükrettim bunları görünce!
- Bu da senin sınavın!
- Kendinle barışsın! Ben seni engelli olarak görmüyorum ki?
- Otur oturduğun yerde, nereye gidiyorsun!
- Çocuğum korkuyor parka gelmeyin!
- Eli ayağı düzgün olsun da!
- Ama sen hiç otistik gibi görünmüyorsun!
- Engeline rağmen!
- Kör talih!
- Bunu görmemek için kör olmak lazım!
- Bir tedbir bin sakatlığı örter!
- İyiliğe kalbi sağır!
- Gönülleri kör!

22 - Anketimize katılanların ayrımcı tabirleri ve etkileri

46 - Ata sözleri ve (d)eyimler!

70 - Sonuç: söylem değişebilir ve yeniden eşitlikçi bir şekilde kurulabilir

Eşitlik dilde ve söylemde başlar, eşitsizlik de!

Bizler, engelliliğin salt bedene indirgenen tıbbi bir yaklaşımla ele alınmasını, engelliler için ayrımcılık ve hak ihlalleri ile yaşanmış hayatlara yol açtığını düşünüyoruz. Ülkemizde 10 milyon engelli yurttaşın ve ailelerinin hak ihlalleri ile dolu yaşamlarına sessiz kalamayız. Sunulmayan kamu hizmetleri, erişilemeyen alanlar ve en önemlisi ayrımcılık içeren dil ve söylem engellilere yönelik "büyük bir kapatılmaya" yol açmaktadır. Söz ve söylem kuran herkesin bazen farkında bazen de bilmeyerek bu "eşitsizlik yangınına" kelimeleri ile katkı sunduğunu biliyoruz.

Engellileri muhtaç ve yardım edilmesi gereken kişiler olarak gören yaygın anlayışın iktidarcı bir yerden hayata baktığını ve engellilerin emeğini, yaşam sevincini, mücadelesini hiçleştirdiğini biliyoruz.

Engelliler komisyonumuzun Mart 2021 döneminde kamuoyuna açıkladığı Engelliler Manifestosu; engellilik hakkında bütüncül bir paradigma değişikliği gerektiğini ifade etmiştir. Bu bütüncül paradigma içinde sosyo-politik bir yaklaşımla engellilerin de eşit yurttaşlar olması gerektiği vurgulanmıştır.

Engellilerin temel yurttaşlık haklarının tanınması ve uygulanması için gecikmeden yerel ve merkezi kurumların yapması gerekenler engelli kamuoyunun görüşü alınarak yaşama geçirilmelidir. Eğitim, istih-

dam, ulaşım ve siyasal temsil konusunda yapılması gerekenler çok da tartışmaya açık değildir. Engellilerin eşit yurttaşlık talepleri ve sunulması gereken kamu hizmetleri nettir.

Ancak tarihsel kökenleri olan dildeki, yazındaki ve söylemdeki ayrımcılık için hepimizin eleştirel bir yaklaşımla cümlelerimize ve kelimelerimize yeniden bakmamız gerekiyor. Her ayrımcılık mutlaka cinsiyetçilik de içerir. Engellilere yönelik ayrımcı dil, söylem, anlayış ve yaklaşımların beden algısı, tarihsel bir cinsiyetçilikle hemhaldir.

Önyargılarımızdan arınabilmemiz için düşünsel bir değişimin gerekli olduğu ortadadır. Engelliler komisyonumuzun bu araştırmada hepimize yaptığı çağrı budur: Kurduğunuz cümleler yaralayıcı, ayrımcı ve sağlamcı ise bir yerde bir hak ihlali sizin sayenizde yeniden yaşanıyor olabilir." Bu adaletsizlik dilini terk etmeye, engellilere yönelik ayrımcı tabirleri kullanmamaya tüm kamuoyunu çağırıyoruz.

Pervin Buldan - Mithat Sancar
HDP Eş Genel Başkanları

Kadın engellilerin de hem engellilik hem de toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle çoklu bir ayrımcılığa maruz kaldığını biliyoruz. "Ezilenin ezileni" olarak çoklu bir ayrımcılığa maruz kaldığını bilerek bu konuda politika yapmaktayız.

Ötekileştirme diline karşı mücadeleyi büyütelim

Engellilere yönelik ayrımcılık, söylemden ibaret değildir; ama söylemle başlayan ayrımcılık yaşamın her alanında kendini göstermektedir. Sınıfsal eşitsizliklerin dışında cinsiyete, etnisiteye, ırka ve düşünme/yaşam tarzına yönelik ayrımcılıkların yaşandığı bir coğrafyadayız. Tüm eşitsizlikler içerisinde kadınların "ezilenin ezileni" olarak çoklu bir ayrımcılığa maruz kaldığını bilerek bu konuda politika yapmaktayız. Kadın engellilerin de hem engellilik hem de toplumsal cinsiyet eşitsizlikleri nedeniyle çoklu bir ayrımcılığa maruz kaldığını biliyoruz.

Bu çalışmada açıkça ortaya konulan "Ayrımcı Tabirlerin" hem failleri hem de "etkilenenleri" açısından bir toplumsal cinsiyet analizi yapıldığında, cinsiyetçi bir durum da ortaya çıkmaktadır. Engellilere yönelik ayrımcı tabirlerin çok önemli bölümünün ataerkil ve cinsiyetçi zihniyetten beslendiğini görüyoruz. Birçok eşitsizliğin temeli olan kadın-erkek eşitsizliğinin bir sonucu da tüm engellilere yönelik dışlama söylemi şeklinde olmaktadır.

Bedenlerimize yönelik değerlendirme, eleştiri, güzellikleme ve diğer açıklamalar, kapitalist modernitenin dayattığı "estetik algısı" yaşamlarımızda daha eşitsiz bir duruma yol açmaktadır. Erkek egemen bakış açısının "normları" ile belirlenen normaller, milyonlarca kadının, engellinin ayrımcılığa maruz kalması ile

sonuçlanmaktadır. Engellilerin geneli için yaşanan eğitime, sağlığa, ulaşım, istihdama erişim sorunu kadın engelliler için daha ağır yaşanmaktadır. Engellilerin sosyal yaşama dahil olmasının önündeki engeller, kadın engelliler için daha büyüktür. "Evlere kapatılma sorunu" kadın engelliler için daha da baskın bir şekilde yaşanmaktadır. Genel olarak korumacı olarak ifade edilen yaklaşım, kadın engellilerin bir sokak öteye gitmesine engel olmaktadır. "Bir sokak öteye gidebilen" engelliler içerisinde kadınların karşı karşıya kalabileceği riskler ağırlaşabilmektedir. Bu duruma karşı bizler; mülteci-yoksul-çocuk olan engelliler içerisinde kadınlara yönelik özgün politikaların yürütülmesi gerektiğini savunuyoruz.

Bu çalışmayla; ayrımcı tabirler ve ötekileştirme dilinin yaşamdan yavaş yavaş kaybolduğu bir dünya için mücadelemizi büyütmeye, sesimize ses vermeye davet ediyoruz.

Ayşe Acar Başaran
Kadın Meclisi Sözcüsü

Sunuş

"Başlangıçta kelimelerle büyü aynı şeydi ve hatta kelimeler, bugün de aynı sihirli gücü sürdürmektedir. Kelimeler aracılığıyla herhangi birini dünyanın en mutlu veya en kederli insanı haline getirebilirsiniz. Öğretmen, öğrencilerine en değerli bilgileri kelimeler aracılığıyla aktarır. Hatibin izleyenlerini sürükleyip götürmesi kelimelerle mümkündür. Her zaman ve her yerde kararlarımızı, yargılarımızı, inançlarımızı belirleyen ve etkileyen o kelimelerdir." Sigmund Freud

Söz büyüdür, kök inancı insanlık tarihi boyunca pek çok kadim öğreti tarafından kabul görmüştür. Belki de bu söylem insanlık için sözün; yapıcı, yıkıcı yönünü ve inşa gücünü anlatabilmenin en etkili ifadesidir. Bu dünyaya gözlerini açmadan henüz anne karnındayken, buluşur kelimelerin gücüyle her kişi. Anlamını henüz idrak edemediği sözcükler, huzurlu bir titreşimdir bebek için. Sadece bir frekans olarak ulaşır sözün içeriği. Annenin dilinden sevgi ile çıkan sözler huzur, öfke ise stres ve kaygı olup sarar minicik bedenleri...

George Orwell' in "Düşünce dili çürütür, dil de düşünceyi çürütür" sözü, çürümüş bir zihnin ve dilin toplumu da nasıl çürüttüğünü Nazi Almanya'sın da işlenen insanlık suçlarıyla bize göstermiş, çürümüşlük kötülüğe dönüşerek, hafızalarda yer etmiştir. Toplumsal bilinci oluşturma ve bilinci yönlendirme işlevinin mesaj yüklü sözcüklerle nasıl inşa edildiğini, her gün küçük dozajlarda verilen negatif yüklü keli-

melerin, kolektifin zihnindeki en derin gözeneklerde birikerek, nasıl zehre dönüştürüldüğünü, Nasyonel Sosyalizmin dilbilimcileri ilerleyen süreçlerde itiraf etmiştir. Militarist hamasetle birleştirilen nefret dili, ırkçılık ile birlikte, epigenetik aktarımlarla taşınmış olan "sağlamcı" kodları da, hakim ideolojiye dönüştürmüştür.

Söz, düşüncelerimizin yansımasıdır. Düşünceler, sözü şekillendirir. Zihnimizdeki düşünceleri taşıyan mektup zarfları gibidir kelimeler. Zarfın içeriği sadece düşüncelerle değil, aynı anda hislerle de yüklüdür. Düşünceler, sözü inşa ettiği gibi söz de düşünceleri inşa eder. Bir kağıdın iki yüzü gibi, biri diğerini var eder. Çoğu zaman silahlar kadar yakıcı ve yıkıcı olan sözcüklerin sihirli gücü, görünürü görünmez, görünmezi görünür kılar.

Engellilik; sözün bu yaratma gücüyle kültürel olarak inşa edilir. Kültürel tanımlamalar engelli bireylerin o kültür içindeki durumunu, değerini ve sosyal konumlarını belirler. Engelliliğin kültürel bir inşa olduğu konusu coğrafik bölgelere göre değişen yaklaşımlarda daha net açığa çıkar. Bedene ait toplumsal normlar ve atfedilen değer, içinde yaşadığımız toplumun kültürel mirası ile şekillenir.

Ülkemizde şişman olmaya dair olumsuz bir bakış var iken, Afrikalı bazı kabilelerde şişmanlık bir zenginlik göstergesi olarak kabul gören bir statüdür. Re-

Engellilerin sosyal yaşama dahil olmasının önündeki engeller, kadın engelliler için daha büyüktür. "Evlere kapatılma sorunu" kadın engelliler için daha da baskın bir şekilde yaşanmaktadır.

enkarnasyona inanan toplumlarda engelli olmak; kişinin ya da ailesinin daha önceki yaşamında işlediği bir günahın bedeli ve karma yasasıyken, semavi dinlerdeki inanış ise bunun ilahi bir sınav olduğu yönündedir.

Engelliliğin dil ile inşası sözlü ve yazılı aktarımlar şeklinde olur. Sözlü ve yazılı kullanımlarda "güzellik ve sağlam beden dayatması" yapılır. Hepimizin bedene ait kodlamaları ilkin masallarla kulağımıza fısıldanır. "Bir varmış bir yokmuş" diye başlayan masalların her zaman güzeller güzeli prensesi ve yakışıklı prensi vardır. Bunun yanı sıra masalda bir de çirkin cadı yaşlı, kambur, sivilceli ve kargaburunlu imajı ile yerini alır. Prensese güzel olma vasıfları ile birlikte iyilik olumlaması da yüklenir. Çirkin olan ise aynı zamanda kötü olandır. Nihayetinde her zaman sona geldiğinde çirkin ve kötü olan cadı hep kaybeden taraftır.

Sözlü ve yazılı edebi eserlerle toplumsal normlar ve semboller zihinlere küçük yaşta işlenmeye başlar ve ilerleyen yaşlarda da devam eder. Güzelliğin aynı zamanda ahlaki üstünlük ile zenginleştirilmesi, "normalliğin" kamusal araçlar kullanarak dayatılmasıdır. Bu edebi eserlerde cinsel kimliği yok sayma, acıma, dışlama, aciz ve yük görme, küçümseme şeklinde negatif yükleri taşıyan sözcükler, kültürel olarak dil ile engelliliği inşa eder. Bu durum "normalliğin zorbalığıdır." Engelli bir bedeni eksik, kusurlu, anormal, deforme olmuş olarak kabul eden toplumun kolektif zihni aynı zamanda sağlamcı dili de üretir.

Güzel ve sağlam bir beden imgesi ile yüceltilen sağlamlık, zaman içinde içselleştirilir. Engelli bireylerin bedensel ve zihinsel farklılıkları yazılı ve sözlü metinlerin içeriğindeki olumsuzlukları pekiştirme niyetiyle kullanılır. "İçselleştirilmiş sağlamlık" hiç beklemediğimiz biçimlerde kendini gösterir. Bu örneklerin en yaralayıcı olanları, insan hakları ve demokrasi teması olan içeriklerde kullanılan; "Kör ve sağır iktidar", "Politik körlük", "Cüce adalet", "Kötürüm toplum" gibi ifadelerdir.

İktidarın, adaletin, toplumun ve politikanın bizi hayal kırıklığına uğratan olumsuzluklarını ve bu olumsuzlukların tercihen ortaya çıkışlarını; körlük, sağırılık, kötürüm veya cüce gibi bedensel farklılıkların kimliklerine karşılık gelen isimlerle anlatmaya çalışmak, metin içeriğindeki tüm negatif yükleri aynı zamanda bu kimliklere atfeder.

Ne kör, ne sağır, ne cüce, ne topal, ne otistik, ne sakat, ne engelli, ne de spastik... Gerçekte bu ifadelerin hiç biri tek başına kötü değildir. Ayrıca bu nitelikler iktidara ait de değildir! Bu kelimeleri olumsuz hale getiren hakaret, küfür, düşük beklenti, küçümseme, acıma, dışlama, aciz görme, aşağılama biçimindeki hislerin de yüklendiği negatif söylem biçimleridir.

Engelliliği inşa eden negatif kültür; ayrıştıran, dışlayan, ötekileştiren ve damgalayan dili inşa ederken aynı zamanda bu zehirleyen dil hakim "Normallik" hegemonyasının da yeniden ve yeniden üretilmesini sağlar.

Engellilik konusundaki mücadelenin en önemli ve bu güne değin eksik kalan kısmı, tarihsel süreç içinde toplumsal olarak var edilmiş kolektif zihnimizdeki kirliliği arındırmaktır. Hali hazırda kullandığımız ayrıştıran, dışlayan, bölen, öteki kılan, küçümseyen, yaralayan, nefret kokan, hoyrat ve üstenci bu toksik dili dönüştürmeden, onun zihinlerde inşa ettiği imgeleri dönüştürmemiz mümkün değildir.

Yaptığımız bu çalışmayla zihninizdeki en karanlık kuytulara, bir köşede gizlenmiş her fırsatta "ortaya çıkmayı bekleyen sağlamlıca", dilimize yerleşmiş ezberlerle, geçmişten bu güne taşıdığınız negatif yüklerle yüzleşecek, anket formlarından gelen akışla, cam kırıkları gibi batan, kanatan ayrımcı dilin hüznüyle buluşacaksınız.

Böyle gelmiş, böyle gitmesin! Davetimiz, hepimiz için. Aynı zamanda cinsiyetçi, ırkçı, homofobik, ve türcü olan, kaba titreşimlerle yorgun yüreklerimizi kuşatan bu kibirli ve sağlamlıca dili hep birlikte dönüştürelim. Dönüştürelim, önce bu zehirli dili, sonra da zihnimizi ve anlayışımızı. Kalbimizin kulağı ile dinleyelim herkesten önce kendimizi. İnce bir frekansla çıksın, ipeksi bir yumuşaklık olsun, sarıp sarmalasin süzülen kelimeler. Yeni baştan sürelim kolektif bahçemizi. Sözümlerimiz sevgi yüklü bir tohum, suyumuz nezaket, gübremiz feraset, ışığımız adalet ve hasadımız eşitlik olsun...

Günlük dilden ayrımcı tabirler

Tıbbi modeli referans olarak inşa edilen engellilik kültürünün düşünce sistematığı günlük dilimizde açığa çıkmaktadır. Farkında olmadığımız sağlamlılık öyle derinlere kök salmıştır ve her şeyi öyle normalleştirmiştir ki, kurduğumuz cümlelerin içeriğini fark edemez oluruz. Bu durumun engellilik alanında farkındalık oluşturmak amaçlı atanmış özel günlerde belirlenmiş sloganlar olarak kullanılması ise ayrı bir ironidir.

10-16 Mayıs Engelliler Haftası'nda, 3 Aralık Dünya Engelliler Günü'nde veya herhangi bir "engelli dayanışmasında" niyetten bağımsız aşağıdaki tabirler engellileri aciz gösteren, yaşamlarını, emeklerini ve hak mücadelelerini değersiz kılan sözlerdir. Engellilerin yaşamlarını olumsuzlayan, "negatif yüklem külliyatının" fihristi bu araştırmada tespit edilenlerden ibaret değildir. Ama engellilerden "bir ah işitmek için dilimizdeki bu bin dokunuşları" dönüştürmek zorundayız.

X Bu işte bir sakatlık var! Sakat iş!

Negatif Yüklem: Beklenmedik şekilde ortaya çıkan ya da ters giden işlerin bedensel farklılıklarla ifade edilmesidir.

X Engelleri sevgiyle aşıyoruz!

X Engelliler fark edilmeyi bekler!

X Engelli insanlar da bizim insanımızdır!

X Engelliler sevgi ve şefkat ister!

X Sevginizi ve şefkatinizi onlardan esirgemeyin!

X Tohum toprağa engelli topluma emanettir!

X Engellilere saygı onlara yaşama sevinci verir!

X Engellilerde bizim bir parçamızdır onlara sahip çıkalım!

X Bir gün değil her gün ilgi görmek istiyoruz!

X Engelli kardeşlerimiz!

X Onlar bizim meleklerimiz!"

Negatif Yüklem: Mevcut engellilik kültüründe engelli bireyler " Aciz", " Muhtaç" ve " Yük " olarak damgalanmaktadır. Bu acımacı anlayış engelli birey ile toplumun kendini ondan üstün kabul ettiği makbul normal arasında dikey bir ilişki biçimi oluşturmaktadır. Normal olan güçlü, değerli ve yetkin olan olduğu için veren taraftır. Onun altındaki güçsüz, aciz, yetersiz ve muhtaç olan engelli birey ise alan taraftır. Bu dikey olarak sürdürülegelen verme alma ilişkisinde toplumun makbul normali ile engelli birey hiçbir zaman eşit olamaz.

Yine "atanmış günlerde" pek çok kez kullanılan bu tarz cümleler, aslında kolektif zihnimizde yer etmiş içselleştirilmiş sağlamlılığı ve onun ilişki biçimi-

mini gözler önüne sermektedir. Bu içerikteki cümlelerde engelli bireyler tamamen yetkisizleştirilmiş ve özne olmaktan çıkarılıp sosyal yaşam içinde hiçbir etkinliği olmayan bir nesneye dönüştürülmüştür.

Cümlelerin ortak tonu, talep eden şekilde olurken, engelli birey, başı okşanması, sahip çıkılması, korunması gereken ve fark edilmeyi bekleyen edilgen bir objeye dönüştürülür. Kullanılan bu tarz, engelli bireyin eşit yurttaşlık haklarını sorunun dışında bırakan ve aslında engelliliği inşa eden sosyolojik zemini hazırlayan toksik bir etki yaratır.

Engellilik konusundaki sorunların çözümünü sevgiye havale ettiğimiz noktada şu sorunun cevabını da tartışmamız gerekiyor belki de. Hangi sevgi? Şiddet, istismar ve ihmale uğratılan, "Bir kereden bir şey olmaz" diyen çocuk sevgisi mi? Tecavüz eden, dayak atan, katleden erkeğin kadın sevgisi mi? Yanan coğrafyaya göre tavır belirlediğimiz, ses çıkardığımız doğa sevgisi mi? Farklı cinsel eğilimleri olan bireylere hakaret eden, onurlu yaşam haklarına hiçbir hal ve koşulda tahammülümüz olmayan, hümanist sevgi mi? Evi, ocağı, anıları ve hayalleri başına yıkılmış, çaresizlikle yollara ve bilinmezliğe doğru mecbur bırakılmış, göçmen ve mültecilerin evlerini taşıyan, insan sevgisi mi? Öldüren, yakan, yıkan, dağıtan, bozan, taraf tutan, kendinden olanı saran, diğerini dışarıda bırakan sevgi mi?... Hangi sevgi?

Elbette ki bir toplumu bir arada tutacak ve iyiliğe götürececek en önemli harç, sevgidir. Özellikle bu

**Böyle gelmiş, böyle gitmesin!
Davetimiz, hepimiz için.
Aynı zamanda cinsiyetçi, ırkçı,
homofobik, ve türcü olan,
kaba titreşimlerle yorgun
yüreklerimizi kuşatan bu kibirli
ve sağlamcı dili hep birlikte
dönüştürelim.**

günlerde tüm toplum olarak buna çok ihtiyacımız var. Ve fakat önce sevmeyi öğrenmemiz ve gerçekçi yüzleşmeler yapmamız gerekiyor. Sevgi ve saygı gibi beklentiler engelli bireye hatta sadece insana has olmayıp her canlının doğuştan gelen en temel hakkı ve ihtiyacıdır. Lakin unutmamalıdır ki engelli mücadelesi, bir demokrasi ve insan hakları mücadelesidir.

X Engelliler ile alay etmeyin bir gün siz de onlar gibi olabilirsiniz!

X Bana acıyarak bakma, bana küçümseyerek bakma bir bakarsın acınacak halde sen olursun!

X Engellilere saygı göstermez ve onları küçük görürsen yarın sen de aynı duruma düşünce sevgi ve saygı bekleyemezsin!

X Onlar da bizlerden biri, yarının ne getireceğini bilebilir misin?

X Ne oldum değil ne olacağım demeli!

X Bugün sağlıklısınız, peki yarın?

X Hepimiz bir engelli adayız!"

NegatifYüklem: Atanmış Engellilik haftası veya günlerde en sık kullanılan kalıp söylemlerdir. Her biri konuya duyarlı olun, gereğini yapın talebi taşısa da gerçekçi bir analiz bu ifadenin sağlamcı bir bakış açısı olduğunu gösterir. Engelliler ile alay edilmesi ya da bu konuda farkındalık taşınması gerekliliği mesajı, bir gün sen de bu duruma düşebilirsin

hatırlatması ile birlikte verilirken, bu söylem gerçekte tıbbi modelin kabulünün de ilanıdır.

Sağlam bedeni üstte gören engelli olmayı aşayılan mesajı taşır.” Engelli olarak sürdürülen bir yaşam değersiz, trajedik olandır. Şu an sağlıklı bir bedende iyi bir hayat sürüyorsun ama bir gün sen de engelli olursan bu trajik ve değersiz hayatı yaşayan kişi olacaksın.” İfadelerin derinliğine girdiğimizde bu örtük duyguların gerçekliği karşılar bizi.

Oysaki bütün hak mücadelelerinde olduğu gibi engelli hakları da bir demokrasi ve insan hakları mücadelesidir. Hayvan haklarını, ağacın, çiçeğin, böceğin, ırksal, cinsel, inançsal ve türsel farklılıkların haklarını savunmamız için onlar gibi olmamız gerekmez. Biliriz ki tüm farklılıkların onurlu yaşam haklarını savunabilme erdemliliğini gösterebildiğimiz ölçüde insanıdır. Bunun içindir ki böyle söylemlerle engelli haklarını gündeme getirmemiz, bizi bu alanda bir hak savunucusu değil olsa olsa sağlamcı yapar.

- X Engelli demek, beden değil ruhen olur asıl!**
- X Engel bedende değil beyindedir!**
- X Engel bedenlerde, aramızda engel yok!**
- X Bizim ayaklarımız engelli, kafamız değil!**

Negatif Yükleme: Yine en çok atanmış günlerde kullandığımız söz kalıplarıdır. Genellikle bedensel engelli bireyler bu söylemlerle, bedendeki farklılıkların bir engel teşkil etmediğini anlatmak ister. Oy-

saki engeli oluşturan unsurun, bedenimizin diğer işlevlerine atfedilmesi, hiç farkında olmadığımız farklı ayrımcılıklar yapmamıza neden olur. Bu ifadelerle mücadele ettiğimizi düşünürken aslında nöroçeşitli bireylere yönelik sosyal dışlanmaya ve toplumsal eşitsizliğe zemin hazırladığımızın farkında değilizdir.

- X Devlet kör sağır dilsiz!**
- X Kör ve sağır iktidar!**
- X Politik körlük!**
- X İdeolojik körlük!**
- X Cüce adalet!**
- X Kötürüm toplum!**
- X Adaletin kör sağır olduğu ülke!"**

Negatif Yükleme: Genellikle aydın, gazeteci ve politikacıların metinlerinde görmeye alışık olduğumuz söylem kalıplarıdır. Toplumun duyarsızlığına, iktidara, adalete, politikaya ilişkin haklı eleştiriler ve şikayetler vardır. İçinde bulunulan durumun geldiği nokta o denli kötüdür ki bu anlamı pekiştirecek argümanlara ihtiyaç duyulur. Anlatımı pekiştirmek amacıyla konu edilen olumsuzluk, kör, sağır, dilsiz, cüce gibi bedensel farklılıklara ait tanımlarla eşleştirilir. Bu yöntem, metin içeriğindeki tüm olumsuz hisleri ve düşünceleri ve negatif etkisini aynı zamanda kör, sağır, cüce, dilsiz, kötürüm kimliklerine de yükler. İşin aslı bu kullanım, gerçeği yansıtmaz. Zira hiçbir iktidar kör, sağır ya da dilsiz değildir. Tam

tersine herkesten daha çok duyar, görür ve işitir. Ortada bir olumsuzluk varsa bu isteyerek yapılmıştır. Toplumlar kötürüm değildir. Refleksiz kalmaları kendi tercihleridir. Adaletsizlik ise bir bedensel farklılığın ismine yüklenemeyecek kadar çok kişinin bilinçli katılımıyla inşa edilir. Görüldüğü gibi anlatımların içeriği hep bir tercih meselesi iken kör, sağır, dilsiz, cüce veya kötürüm olmak, kişinin gerçekliğidir. Topluma yönelik demokrasi ve hak arayışları adına yazılmış öncü metinlerde, engelli bireylerin haklarını gasp eden bir inşaya sebebiyet vermek, içeriği ile çelişen bir yaklaşım olup, aynı zamanda sonuçları itibariyle üzücü ve yaralayıcıdır.

X Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur!

X Her engelli imkan verilirse topluma sağlamlar kadar faydalı olabilir.

Negatif Yüklem: Sağlam bedeni üstün gören yaklaşım, sağlamlılığın özüdür. Beden ve zihin arasında kurulan doğrusal ilişki, bedensel farklılıkları olan bireyleri değersiz ve işe yaramaz olarak damgalarken, ayrımcılığı da inşa eder. Bu bakış açısına göre sağlam olan birey, topluma faydalı ve üretken olandır. Engelli olan ise hasarlı, hasta, bozuk ve aciz durumuyla, beklentileri karşılayamayandır. Tabii bu yaklaşımın başta Stephen Hawking'in ve milyonlarca insanın potansiyelini nasıl gördüğü ve açıkladığı ise hepimiz açısından cevabı merak edilen bir sorudur.

X Otistik misin? Spastik misin?

X Kör müsün?

X Manyak mısın?

X Deli misin?

X Şaşı mısın?

X Kafadan noksan?

X Kafadan kontak?

X Kafadan kırık?

X Aklı kıt!

X Akıl hastası!

X Ruh hastası!

X Aklı gidik!

X Beyin özürlü!

X Geri zekalı!

X Şizofren!

X Şaşı beş!

X Aptal!

X Salak!

X Mankafa!

X Moron!

X İdiot!

X Embesil!

X Mongol!

Negatif Yükleme: Nöroçeşitli bireylerin ve bedensel farklılıkların kimliklerini tanımlayan bu kelimeler, çoğu zaman hakaret ve küfür olarak kullanılmaktadır. Dolayısıyla yaratılan olumsuz dil, bir yandan engelli olmaya ilişkin negatif önyargıları beslerken, diğer yandan engelli bireyleri değersizleştirir ve itibarsızlaştırır.

- X Yağ tulumu! Yerden bitme!**
- X Yerden bacak!**
- X Yarım adam!**
- X Çarpuk çurpuk!**
- X Yamru yumru!**
- X Yandan çarklı!**
- X Çalık!**
- X Çolak!**
- X Çürük!"**

Negatif Yükleme: Bedene ilişkin görülen tüm bu farklılıklar hakaret amaçlı kullanılır. Sözcüklerin negatif hisler taşıyan bu kullanımları, engelli bireylere yönelen alaycı, aşağılayıcı, küçümseyen davranış ve tutumların alt yapısını oluşturur.

- X Allah yardımcınız olsun halime şükrettim bunları görünce!**
- X Vah vah pek de güzelmiş/yakışıklıymış!**
- X Yazık ya geçmiş olsun!**
- X Ah canım geç sen böyle!**

Sözümüz sevgi yüklü bir tohum, suyumuz nezaket, gübremiz feraset, ışığımız adalet ve hasadımız eşitlik olsun.

X Ay yazık!

X Yazık!

Negatif Yükleme: Acıyan, muhtaç, düşün gören engellilik kültürünün dile gelmiş halidir. Kolektif zihindeki hisler ve düşünceler bir karşılaşma anında bu şekilde ortaya çıkarken, aynı zamanda bu negatif kültüre can suyu vererek devamlılığını da sağlar.

X Bu da senin sınavın!

X Allah sabır versin!

X Allah kurtarsın!

X Rabbim şifasını versin!"

Negatif Yükleme: Tarihsel süreç içinde engellilik, ilahi güçler tarafından kişiye veya ailesine verilmiş bir ceza olarak kabul edilmiştir. Epigenetik aktarımlarla günümüze kadar gelen bu inanç sistemi halihazırda güncelliğini korur. Bu bakış açısının devamı olan bu tarz ifadeler ise engelliliğin bir cezalandırma biçimi olduğu görüşünü muhafaza eden kültürün taşıyıcısıdır.

X "Kendinle barışkınsın! Ben seni engelli olarak görmüyorum ki?"

Negatif Yükleme: Trajik ve değersiz bir yaşam olarak kabul edilen engelli bireyin yaşamı toplumun normal olan bireylerin zihninde bu tanıma uyan bir engelli profili çizer. Hayata küsmüş, mutsuz, şikayetçi, yardıma muhtaç olarak hayal edilen, bu resmin dışında kalanlar için yapılan söylemler iltifat

gibi görünse de, özünde engelli olmayı aşağıda bir yerde konumlandırılan sağlamcı bakışı ifşa eder.

X Kör topal yaşıyoruz işte!

X Kör topal işler!

X Kör topal birini bulsaydın!"

Negatif Yükleme: Yaşama dair beklentilerin düşmesi ve istenilen düzeyde olmadığı durumlarda kullanılan bu kalıplar, kör ve topal kimlikleri ile eşleştirilerek ifade edilir. Bu durum engelli bireye yüklenen düşük beklenti ve görmezden gelmeyle oluşturulan sosyal dışlanmayı besler.

X Otur oturduğun yerde, nereye gidiyorsun!

X Beceremez uygun değil!

X O yapamaz!

X Bu halinle ne işin var dışarıda!

X Sen okusan ne olur ki!

X Senin sahibin yok mu?

X Sen ne yapabilirsin ki?"

Negatif Yükleme: Uygulamada olan sosyal politikaların çoğunluğu engelli bireyin eve kapatılması veya sosyal izolasyon şeklinde pratiğe yansır. Sosyal, kültürel ve politik olarak, hakim olan genel yaklaşım bu kolektif bilinçten şekillenir. Sosyal yaşamın içinde var olmak isteyen engelli bireyler, araçları, parkları, yolları sadece kendisine hizmet veren alanlar olarak kabul eden normallerin, ötekileştirici

ifadelerine maruz kalır. Bu söylemlerle dışa vurulan tepkiler, engelli bireylerin eğitim, istihdam, sosyal, ekonomik, politik ve kültürel yaşama katılım haklarını gasp eden ayrımcı tutumları da inşa eder.

X Çocuğum korkuyor parka gelmeyin!

X Siz bu çocuğu çok şımartmışsınız!

X Bu niye böyle!

X Bunlar için okullar varmış!

Negatif Yüklem: Engellilik konusundaki önyargılarımız, bu alanda bilgi edinme isteğimizin önündeki en büyük engeldir. Sağlamcı kodların verdiği üstün olma hakkı, öğrenmeden 'biliyorum' zannını da beraberinde getirir. Engelli olmayı, bedensel eksiklikler olarak kabul etme alışkanlıkları, dış görünüşleri itibarıyla farklılık göstermeyen nöroçeşitli bireylerin sorunlar yaşamasının en önemli sebeplerindendir. Bu nedenle nöroçeşitli bireyler ve ebeveynleri bu bilgisizliğin getirdiği cesaretle negatif ifadelerin yaydığı sözel şiddete ve ayrımcılığa maruz kalırlar.

X Eli ayağı düzgün olsun da!

Negatif Yüklem: Sağlam bir bedeni yücelten ve bedensel farklılıkları dışarıda bırakan bir söylemdir.

X Ama sen hiç otistik gibi görünmüyorsun!

Negatif Yüklem: İltifat gibi söylenmiş görünse de gerçekte otistik kimliğine olumsuzluk yükleyen bir

ifadedir. Otizm hakkındaki bilgisizliği ifşa eden bu söz farkındalığın önemini de açığa çıkarır.

X Engeline Rağmen!

Negatif Yüklem: " Bile", " Rağmen" gibi kelimelerle birlikte yan yana getirilerek kurulan bütün cümleler övgü izlenimi veren ancak özünde örtük olarak toplumun engelli bireye yüklediği düşük beklentinin ve başarı olarak yorumlanan duruma karşı yaşanan hayretin dışa vurumudur.

X Kör talih!

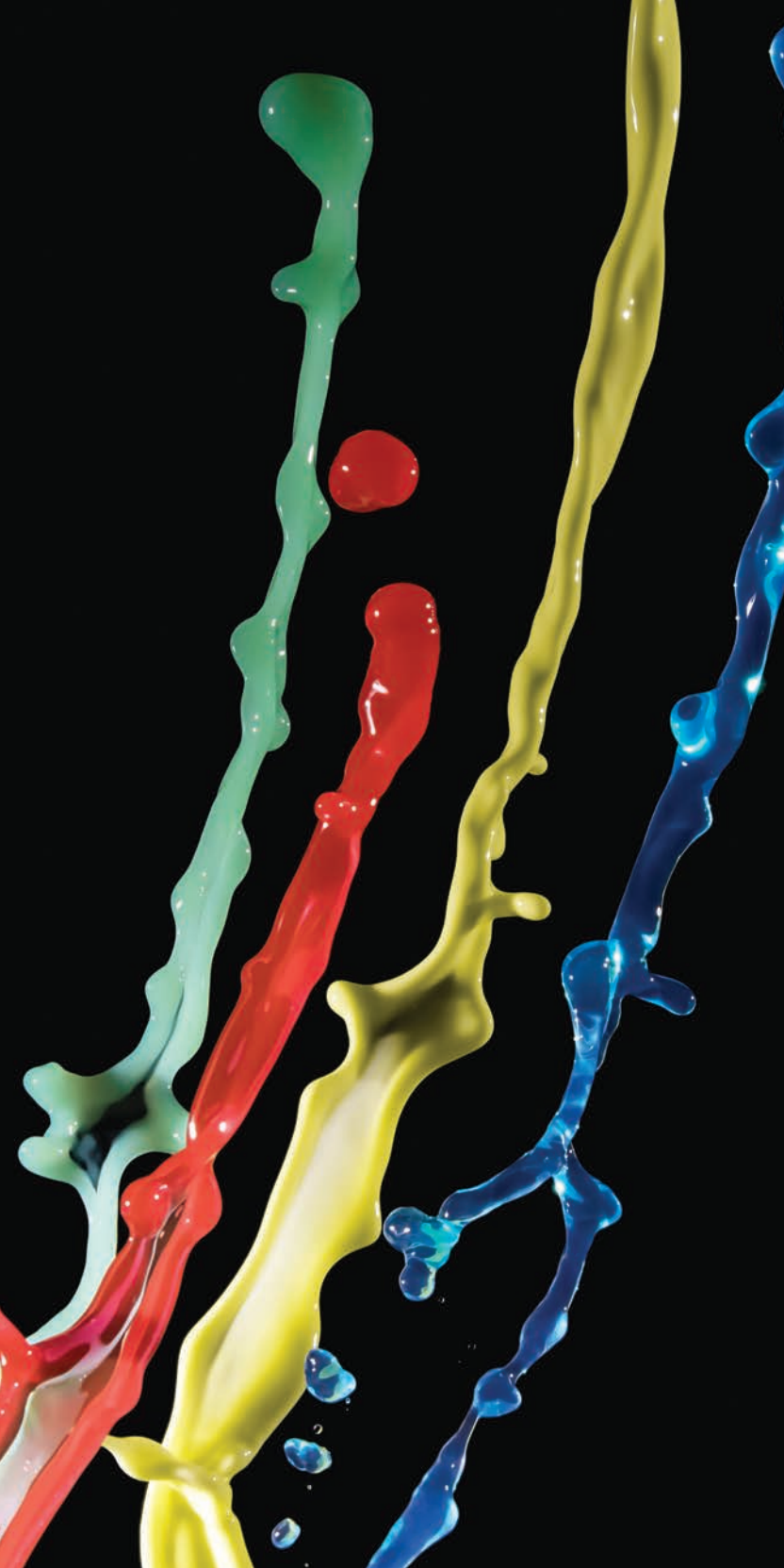
Negatif Yüklem: Olumsuz bir yaşamın kötü olma özelliğini körlük kimliğine yükler. Engelliliği şanssızlıkla eşdeğer görür.

X Bunu görmemek için kör olmak lazım!

Negatif Yüklem: Görmeme eylemindeki isteksizlik veya yetersizlik şeklindeki negatifiği körlük kimliğine atfeder. "Görmeyi" fiziksel bir duruma indirger. Tüm anlayışsızları bir engel üzerinden olumsuzlar.

X Bir tedbir bin sakatlığı örter!

Negatif Yüklem: Bedensel farklılıkların gizlenilmesi gerekliliği mesajı veren olumsuz bir söylemdir.

X İyiliğe kalbi sağır!

Negatif Yüklem: İyiliğe karşı duyarsız olma halinin sağır kimliğine atfedilmesidir. İyilik ya da kötülük bir tercih olduğu halde sağır olmak tercih değil bir realitedir.

X Gönülleri kör!

Negatif Yüklem: Sevgisizlik olarak ortaya çıkan durumun kör kimliği ile eşleştirilmesi negatif bir ifadedir.

X Tekerlekli sandalye mahkumu!

Negatif Yüklem: Tekerlekli sandalye engelli bireyleri özgürleştiren bir araçtır. Bu şekilde yapılan adlandırma engelli bireyin yaşamının trajik ve değersiz olduğu kök inancının dile yansımalarıdır.

Engellileri muhtaç ve yardım edilmesi gereken kişiler olarak gören yaygın anlayış, iktidarcı bir yerden hayata bakıyor ve engellilerin emeğini, yaşam sevincini, mücadelesini hiçleştiriyor. Engellilerin seslerinin yükseltilmesi için her alanda ortak mücadele ediyoruz.

Anketimize katılanların ayrımcı tabirleri ve etkileri

Engellilik kültürünü inşa eden negatif dili tespit etmek amacıyla yaptığımız "Ayrımcı Tabirleri Tespit Etme Araştırması" na katılımlarla, mevcut pratiklere ilişkin yapılan aktarımlar, engelli bireylerin maruz kaldığı toksik dili, ayrımcılığı ve eşitsizliği çarpıcı bir biçimde gözler önüne seriyor. Katılımcılar maruz kalınan ayrımcı söylemi örneklendirip ne hissettiklerini ifade etmiştir. Katılımcıların engelliliğe ilişkin durumları, yaş ve eğitim düzeyleri ve yaşadıkları şehirler görüşleri ile birlikte aşağıda listelenmiştir.

- ▲ sembolü "Maruz Kalınan Ayrımcı Söylemi",
- sembolü "Söylemin Hissettirdikleri"ni temsil etmektedir.

Engelli yakını - 48 - Lise ve dengi - Çanakkale

- ▲ Bu iyileşmez, düzelmez, bırakın kendi haline ölürse ölür kalırsa kalır.
- Bu cümleyi kuran bir doktordu, kardeşim için. Babam onu her doktora götürüp getirdiğinde bir yere bırakacak diye ölüp ölüp diriliyorduk. Şimdi kırk beş yaşında.

Engelli - 37 -Lisansüstü - İstanbul

- ▲ "Geri zekâlı", "İdiot", "Mankafa", "Aklı gidik", IQ ile ilgili çeşitli söylemler, gözle görünür bedensel farklılığı olanlara "Sen yapamazsın" denmesi ya da "Sen dur, ben hallederim" şeklinde müdahaleler, kent dizaynının, eğitim binalarının, kamusal erişim yapılarının asla engel içermeyecek şekilde düzenlenmemesi bunun ancak gurur madalyası olarak belirli pilot yerlerde yapılması,

engelli insanlara cinsel, fiziksel veya psikolojik saldırıların normalleştirilmesi.....

- Öfke

Engelli yakını - 32 - Lise altı - İzmir

- ▲ Kör değil görme engelli, sağır değil işitme engelli, kekeme değil konuşma engelli, sakat değil yürüme engelli gibi kelimeleri kullanmayanları çok uyardım, tavsiye ettim. Tavsiye etmeye de devam edeceğim. Farkındalık yaratmak, eğitmek, eğitilmek gerekli.
- Kullanılmaması gerekenleri duyunca moralim bozuluyor, inciniyor, üzülmüyor, rencide oluyorum. Zoruma gidiyor, tahammül edemiyorum, sinirleniyorum, kızgın oluyorum, hakarete uğramış gibi hissediyorum, yani canlılık adına ne varsa o anda hissediyorum

Engelli haklarına duyarlı birey
- 61 - Lise ve dengi - Çanakkale

- ▲ Sakat iş, sağlıksız yaklaşım
- Kızgınlık, üzüntü

Engelli hakları aktivisti - 40- Lisansüstü - Van

- ▲ Kör iktidar
- İktidar kör müdür?

Engelli haklarına duyarlı birey - 53 - Lise - Tokat

- ▲ Kör, sağır, dilsiz, topal
- İnsanlığımdan utanıyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey - 40- Lisans - Konya

- ▲ Sakat, özürlü
- Eğitim seviyemizin çok düşük olduğunu, engelli kimselerin toplumla buluşamadığını

Engelli haklarına duyarlı birey
- 40 - Ön Lisans - Çanakkale

- ▲ Sakat, hasta, özürlü kelimelerinin aşağılayıcı biçimde kullanılması
- Üzüntü ve kızgınlık

Sözlü ve yazılı edebi eserlerle toplumsal normlar ve semboller zihinlere küçük yaşta işlenmeye başlar ve ilerleyen yaşlarda da devam eder.

Engelli - 55 - Lisans - Çanakkale

- ▲ Kör görmez, sağır duymaz
- Umursamıyorum. Engellilik kusur değildir.

Engelli hakları aktivizti - 55 - Lisans - İstanbul

- ▲ Sakat, özürlü, muhtaç
- Utanç

Engelli haklarına duyarlı birey

- 58 - Lise ve dengi - Balıkesir

- ▲ "Sakat ne olacak", "Eksik", "Sağır duymaz uydu-rur", "Kafadan noksan "vb.
- Üzüntü, kızgınlık

Engelli yakını - 40 - Ön Lisans - Hakkari

- ▲ Özürlü, "Ne günah!"
- İnsan değil mi?

Engelli yakını - 46 - Lisans - Diyarbakır

- ▲ Özürlü
- Üzüntü

Engelli haklarına duyarlı birey

- 41 - Ön Lisans - Kocaeli

- ▲ Özürlü, sakat o, kör sağır
- Üzüntü, kızgınlık

Engelli haklarına duyarlı birey

- 21 - Ön Lisans - Antalya

- ▲ Özürlü
- İnsanların düşünmeden söylediğini düşünüyorum. Bu bir özür veya kusur değildir. Allah bu şekilde yaratmış, her insanın yaratılışı güzeldir, buna bu şekilde saygı duymamız gerekiyor.

Engelli yakını - 39 - Lise ve dengi - İstanbul

- ▲ Murat Ferman' nın konuşmasında kullandığı sözler.
- Çok üzüldüm. Bunun okumak veya cehaletle bir ilgisi yok. Tamamen insanın içinde olan merhamet duygusunun kaybolmasından kaynaklı. Maalesef düzendeki bozukluk, insanları bu duruma getirdi.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 26 - Lise ve dengi - Rize

- ▲ Topal, eksik, kör yamuk vs.
- Söyleyenin adına utanıyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey -

43 - Lisans - Batman

- ▲ Deli kelimesi
- Yıkım

Engelli haklarına duyarlı birey

-40 - Lisans - Çanakkeli

- ▲ Bir insanı aşağılamak için otistik, spastik gibi sözler söylenmesi
- Öfke

Engelli yakını - 24 - Lisans - İstanbul

- ▲ Yazık, sakat, özürlü, geri zekâlı
- Öfke

Engelli haklarına duyarlı birey

- 32 - Lise vedengi - Mardin

- ▲ "Kör müsün?" "Sağır mısınız?" "Sakat mısınız?" "Şaşı mısınız?" Evlenmeyen birine; "Kör topal birini bulsaydın denmesi." Arkadaşlarından kötü etkilenenlere "Körle yatan şaşı kalkar" denilmesi. İşlerin kötü gitmemesi durumunda; "Kör toplu yaşıyoruz." vs.
- Ortada engellilere bir haksızlık olduğunu hissediyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 21 - Lise ve dengi - Adana

- ▲ Toplumda biz engellileri hep daha alt bir seviyede görürler. "Kardeşim" kelimesi bile aslında ötekileştirici bir söylemdir. Bir engellinin toplumda yer bulabilmesi için o engellinin toplumdaki diğer bireyler gibi eşit muamele görmesi

gerekir... Ne pozitif ayrımcılık ne de önyargı bir çözüm değildir!

- Yorum yok

Engelli - 40 - Lisansüstü - Ankara

- ▲ Engeline rağmen, özürlü, hepimiz engelli adayız, engelliler gününüz kutlu olsun.
- Üzülüyorum. Sinirleniyorum. O an dünyayı onların başına yıkasım geliyor.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 53 - Lise ve dengi - Hakkari

- ▲ Her engelliye "sakat" ve "din" deyip diri diri gömülüyor dinsel ve aşiretsel ögeli toplum.
- İnsani travma yaşıyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 25 - Lisansüstü - Ankara

- ▲ Sakat, özürlü, normal(sağlıklı bireyler için)
- Umutsuz, çaresiz, sinirli.

Engelli yakını - 38 - Lisansüstü - Ankara

- ▲ Noksan, Bir Yanı Eksik, Sakat, Yazık...
- İlk önce kendimi sorguluyorum. Sonra kullanımımın yaygınlığını fark ediyorum. Kendimin veya en yakınımın aynı durumda olduğunu düşünüyorum bazen.

Engelli haklarına duyarlı birey - 62 - Lisans - İstanbul

▲ Aptal, geri zekâlı, sağır mısın? Kör müsün?
Körle yatan, şaşı kalkar.

● Karşımdaki insanın kişiliğinin oluşmadığını,
aşağılama güdüsü taşıyan, değer hak etmeyen
birisi olduğunu düşünürüm.

Engelli haklarına duyarlı birey - 38 - Lise ve dengi - Mersin

▲ "Allah yardımcısı olsun", "Yazık ki böyle yaşa-
mak ta çok zor", "Halime şükrettim bunları görün-
ce"

● Engellilere farklı gözle bakılmasına üzülüyö-
rum. Oysaki onlara acımak yerine onların toplum
içinde daha rahat yaşamaları için, bizlerle aynı
ortamlarda bulunması, bizden farklı olmadıkları-
rını sağlamamız lazım. Örneğin iş sektöründe,
sanat siyasi ve birçok sosyal aktivitede olmalarını
sağlamamız gerekir ülkece.

Engelli yakını - 46 - Lise altı - Çanakkale

▲ Özürlü, kırık, deli vb.

● Çok kötü.

Engelli hakları aktivisti - 38 - Ön Lisans - İstanbul

▲ "Otistik misin?", "Spastik misin?", "Gerizekali",
"Kör müsün, beyin özürlü müsün, özürlü müsün?"

● Sağlamcıların içinde yeri yok nöroçeşitliliğin.

Engelli - 54 - Lise altı - İstanbul

- ▲ Otur bir yerde nereye böyle gidiyorsun:)
- Hayatını kimseye muhtaç olmadan idame ettirmeye çalışıyorsun. Ne hissedersin? Hayal Kırıklığı!

Engelli hakları aktivisti - 53 - Lisans - Çanakkale

- ▲ "Sakat" "Kör bellediğini yapar"
- Eşitsizlik, eksik yön

Engelli haklarına duyarlı birey - 28 - Lisans - İstanbul

- ▲ Topal, kör, özürlü, bunları hakaret olarak sayıyorum.
- Kızgın, kötü

Engelli haklarına duyarlı birey - 27 - Lise ve dengi - Eskişehir

- ▲ Alaycı, mimik, bakış, üstencilik ile beraber kendimi bir "Engelli" gibi hissetmem için psikolojik bir baskı yapıldı. Hal böyleyken engelsiz insanlar için bu durum bu canavarlar sayesinde daha çekilmez oluyor.
- Yetersizlik. Ama artık bu durum değişti. Çünkü bunu yapanlar asıl engelli.

Engelli haklarına duyarlı birey - 49 - Lisans - Mersin

- ▲ Topal
- Üzücü

Engelli yakını - 31 - Lise ve dengi - İstanbul

- ▲ Sakat, deli, özürlü vs.
- İnsanlığımdan utanma duygusu beraberinde o kelimeleri sarf edenlere karşı gelişen öfke.

Engelli haklarına duyarlı birey - 63 - Lisans - Çanakkale

- ▲ Topal vb.
- Çok üzülüyorum

Engelli yakını - 17 - Lise ve dengi - Şırnak

- ▲ Örneğin; çok güzel koşuyorum diyerek yürüme engeli arkadaşlarımızı üzenler var. Bunun dışında 'deli' kelimesi özellikle, görme engeli arkadaşlarımıza 'Kör' denmesi. Çok fazla var ama aklıma gelmiyor. Kısacası bu ülkedeki sistem artık insanları da birbirlerini küçük görme hatta aşağılama derecesine getirdi.
- Tabii ki de kötü hissediyorum. Bu hatayı yapan şahsiyeti uyarıyorum. Anlamadı, kendime has yöntemlerle anlatıyorum. Bunu okuduğunuzda şiddet yanlısı olduğumu düşüneceksiniz ama karşımızdakine her şekilde anlatmama rağmen

anlamadılar bendeki çözüm yolu bu. Tabii ki de kullanılması gereken bir yol değil, asla önermem.

Engelli haklarına duyarlı birey - 26 -
Lise ve dengi - Ankara

- ▲ Deli
- Utanç

Engelli haklarına duyarlı birey - 67 -
Lisans - İzmir

- ▲ "Kör müsün?", "Sağır mısınız?", "Gözün kör olsun"
- Aşağılama

Engelli haklarına duyarlı birey - 42 -
Lisans üstü - Kocaeli

- ▲ Kör, topal, deli, şizofren
- Canım yanıyor, kızıyorum.

Engelli - 67 - Lisans- Ankara

- ▲ Kör, topal, çolak, çürük, sakat vb.
- Bu insanlar adına utanıyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey
- 42 - Lise ve dengi - Bursa

- ▲ Geri zekâlı
- Çok öfkeleniyorum

Engelli haklarına duyarlı birey
- 56 - Lisans - Ankara

- ▲ "Gerizekali", "Kör müsün?", "Körle yatan şalı kalkar"
- Eminim ki ben de farkında olmadan kullanmışımdır. Ancak her geçen gün farkındalıklar arttığı için daha özenli olmaya çalışıyorum. Ben üniversite öğrencisi iken "Geri zekâlıların eğitimi" diye bir dersimiz vardı. O günden bu güne çok şey değişti tabii ki.

Engelli yakını- 61 -Lise ve dengi - Çanakkale

- ▲ Yazık yazık!
- Rahatsız oluyorum.

Engelli yakını - 57 - Lisansüstü - İzmir

- ▲ Geri zekâlı, özürlü, tuhaf tuhaf bakışlar. Tecrit edilme.
- İlk aklımdan geçen, neye göre?

Engelli haklarına duyarlı birey

- 59 - Lisans - Tekirdağ

- ▲ Sakat, kör, özürlü gibi kelimeler.
- Kabarık cehalet!

Engelli hakları aktivisti- 42 - Lise altı - Bursa

- ▲ Yasa gereği birçok işyeri engelli çalıştırmak zorunda ama maalesef ki devlet zorunlu hale getirmediği için işverenler çalıştırmıyor.
- ▲ Yorum yok

Engelli haklarına duyarlı birey

- 63 - Lisans - Kocaeli

- ▲ Topal, aptal, kekeme, sağır, kör, kafadan kontak vb.
- Üzülüyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 54 - Lise ve dengi - Bursa

- ▲ İnsanların birbirine hakaret olarak özürlü, engelli, kör, sağır mısın vb. demesi.
- Kendimi çok rahatsız hissediyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 43 - Lisans - Çanakkale

- ▲ Sakat, özürlü
- Üzülüyorum.

Engelli yakını- 59 - Lise altı - Kocaeli

- ▲ Ben bir engelli babası olarak söylemek istediğim ve toplumumuzda engellilere yönelik toplum algısı ahlak/vahlar acıma duygusu üzerinde kurulu olması engellilere en büyük hakarettir. Bu bir... İkincisi maalesef yaşadığımız gerek coğrafya, gerekse ülke olarak engellilerin yaşamını kolaylaştırıcı ve bir birey olarak onların da kendi öz güvenleri doğrultusunda yaşama hakkının olduğunu ve yaşamlarını kolaylaştırıcı birilerine ihtiyaç duymadan kendi öz güvenleri ile toplumda var olma halleri, engelli vatandaşların daha mutlu olmalarını sağlayacaktır. Tabii ki sosyal devlet olarak engellilerin tüm ekonomik ve sosyal haklarının uygar medeni çağdaş devletlerin sağlayacağı gibi, bizim de ülke olarak engellilerin özlük haklarını, yaşam biçimlerini, bazı belediyelerin yapmak için yapmış oldukları yapay durumlar değil, engellilerin günlük yaşamını kolaylaştırıcı tedbirler alması yönünde olmalı...

- Yaralayıcı görüyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 38 - Lisans - Bitlis

- ▲ "Kör müsün?", "Sağır mısın?" Sakat vb.
- Bu dili çok kırıcı buluyorum.

Engelli yakını - 46 - Lise altı - Çanakkale

- ▲ Özürlü, deli, kırık vb.
- Çok kötü

Engelli yakını - 53 - Lisansüstü - İstanbul

- ▲ Topal satıcının kör alıcısı
- Rahatsız olmuyorum maalesef. Duyduğumda ayrımcılık içerdiğini fark etmiyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 41 - Lisansüstü - Ankara

- ▲ Sakat, deli, yarım insan, sefil
- Kızgınlık

Engelli hakları aktivisti

- 68 - Lise ve dengi - Balıkesir

- ▲ Körsün !
- Müdahale ediyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 55 - Lisans - Ankara

- ▲ Kambur, topal, kör, sağır, lal, deli, sakat, çolak
- Utanıyorum.

Engelli yakını - 25 - Lisansüstü - İstanbul

- ▲ Yük, sınav, bela, ceza
- Yaralanıyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 50 - Ön Lisans - Adana

- ▲ Kör, topal, geri zekâlı, seklem, körler topallar birbirini ağırlar, kör satıcının topal alıcısı olur.
- Kırıcı olduğunu düşünüyorum. Bir durum tespiti yapılırken de nazik olunabilir diye düşünüyorum. Birisinin engeli üzerinden tarif etmenin son derece çirkin ve ayrımcı bir anlatım biçimi olduğunu düşünüyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 48 - Lisans - Çanakkale

- ▲ "Sakat", "Körler sağırılar birbirini ağırlar", "Sağır mısınız?", "Kör müsün?", "Engelli misin ?", "Ay yazık ya!"
- Yorum yok

Engelli - 25 - Lisans - Şanlıurfa

- ▲ "Kör ile yatan şaşı kalkar"
- Toplumsal dışlanmışlık

Güzelliğin aynı zamanda ahlaki üstünlük ile zenginleştirilmesi, "normalliğin" kamusal araçlar kullanarak dayatılmasıdır. Edebi eserlerde cinsel kimliği yok sayma, acıma, dışlama, aciz ve yük görme, küçümseme şeklinde negatif yükleri taşıyan sözcükler, kültürel olarak dil ile engelliliği inşa eder.

Engelli - 42 - Lisans - İzmir

▲ "Körle yatan şaşşı kalkar", "Bu iş sakat", "Sakata gelmek" Sakat bir düşünce vb.

● Dışlandığımı, ötekileştirildiğimi, yok sayıldığımı, hiçleştirildiğimi, aşağılandığımı hissediyorum.

Engelli - 32 - Lisans - Diyarbakır

▲ "Sakat", "Deli", "Yazık!"

● Kötü

Engelli haklarına duyarlı birey

- 27 - Lisans - Kars

▲ "Sakat", "Kör", "Sağır" "Dilsiz", "Kafasız"

● Umutsuz

Engelli yakını - 38 - Lise altı - Ankara

▲ "Kör müsün?", "Sağır mısınız?"

● Kötü

Engelli yakını - 50 - Lisans - Ankara

▲ Acıyarak bakma, sesli laf atma.

● Üzüntü, güvensizlik, endişe

Engelli haklarına duyarlı birey

- 26 - Lisans - Bursa

▲ Kör, topal, spastik, engelli

● Tepkisiz

Engelli haklarına duyarlı birey

- 60 - Lisans - İstanbul

▲ Topal, özürlü, şaşşı, kör

● Utanma. Bu bilince ermeden önce benim de zaman zaman kullandığım kelimelerdi.

Engelli yakını - 48 - Lisans - İstanbul

▲ Acıma hissiyle bakılması ve bunu çoğu zaman sesli ifade edilmesi. Taciz etmeleri. Engelli arabası kullanıyor trafikte sıkıştırmaları, laf satma, park yerlerini kullanma itiraz ettiklerinde şiddet uygulamaya yeltenme, hakaret etme.

● Öfke, üzüntü ve hiçbir şey değişmediği için çaresizlik.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 47 - Lisans - İstanbul

▲ Kör, topal, sakat, eksik, ahraz(konuşma yetisi olmayan) sağır, deli aptal vb. Ayrıca bu tabirler normal insanları aşağılamak için hakaret maksadı ile de kullanılmakta.

● Rahatsız edici, bir yandan da ömrümüz boyunca sürekli duyduğumuz için de kanıksadığımızı fark ediyoruz.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 60 - Lisansüstü - İstanbul

- ▲ "Kör müsün?" "Geri zekâlı"
- Çok sonra yanlış olduğunu anlamaya başladım.

Engelli yakını - 29 - Lisans - Ankara

- ▲ "O haliyle çalışamaz, evlenemez, kendine bakamaz"
- Söyleyene karşı kızgınlık hissediyorum.

Engelli, engelli hakları aktivisti

- 37 - Lisans - Antalya

- ▲ "Kör topal gitmek", "Geri zekâlı", "Engelli", "Zeka özürlü" "Dilsiz herif" "Sağır mısınız?" "Spastik"
- Suçlu, eksik, güvensiz, çaresiz, kızgın, öfkeli

Engelli yakını - 40 - Lise altı - Muş

- ▲ Evsene (Aklı eksik)
- Çok üzülüyor

Engelli haklarına duyarlı birey

- 52 - Ön Lisans - İzmir

- ▲ "Sağır", "Kör", "Topal", "Kör talih" "Sağır mısınız?", "Önüne baksana kör müsün?", "Tanrı günah işlemesin diye onları sakat yarattı"
- Öfke

Engelli haklarına duyarlı birey

- 40 - Lisans - Ankara

- ▲ "Sakat", "Gerizekalı", "Eksik", "Cüce", "Sağır duymaz uydurur", "Kör - topal"
- Utanç, üzüntü, kızgınlık

Engelli haklarına duyarlı birey

- 33 - Lise altı - Kocaeli

- ▲ Sırada beklerken engellilere tolerans göstermiyorlar.
- Çok üzülüyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 54 - Lisans - İstanbul

- ▲ "Kör müsün?" "Sağır duymaz uydurur" vb.
- Erken yaşlarda birilerini incittiğimin farkında değildim. Bu konularda bilinçlendikçe farkındalığım arttı.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 36 - Lisansüstü - van

- ▲ Özürlü
- Üzüntü, haksızlık

Farkında olmadığımız sağlamcılık öyle derinlere kök salmıştır ve her şeyi öyle normalleştirmiştir ki, kurduğumuz cümlelerin içeriğini fark edemez oluruz.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 55 - Lisansüstü - izmir

- ▲ Körler sağırılar birbirini ağırlar
- Toplumda normalleşmiş bir söz haline geldiğinden çok etkileniyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 56 - Lise vedengi -Kars

- ▲ Bu çocuğa yaklaşmayın. Bu çocuk niye böyle yapıyor?
- Ağlıyorum.

Engelli - 24 - Lisans - Van

- ▲ Ne yazık ki burada yüzlerce örnek yazabiliriz ancak az olsun öz olsun düşüncesinden yola çıkarak, çok rahatsız olduğum bir noktayı dikkat çekmek istiyorum. Kanaat önderleri, aydın, yazar, düşünür dediğimiz kişiler de ne yazık ki, bir şeyi eleştirmeye çalıştığı zaman yanlış terimlerle, kendilerini ifade etmeye çalışıyorlar. Örneğin üç maymun tabiri ele alacak olursak, kör, sağır, dilsiz.
- Kendimi son derece kötü hissediyorum. Haklı iken haksız dururuma düşmek gibi bir durum oluyor adeta.

Engelli yakını - 21 - Lisans - Diyarbakır

- ▲ Deli, özürlü, akılsız, aptal, bir işe yaramaz, vb.
- Kötü hissediyorum.

Engelli yakını - 42 - Lise altı - İstanbul

- ▲ "Otistik", "Spastik" gibi tabirlerin hakaret olarak kullanılması. Engelli yerine özürlü denmesi. Sakat kelimesinin hala kullanılması. "Kör ölür badem gözlü olur", "Sağır sultan duydu", "Körler sağırılar birbirini ağırlar", "Kör müsün?" vb.
- Otistik çocuk annesi olarak kalbim kırılıyor ve oğlum için çok korkuyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 65 - Ön lisans- Bursa

- ▲ "Topal" "Çolak", "Kör göz", "Kafadan sakat", "Salak"
- İç burkulması, kızgınlık hali

Engelli yakını - 66 - Ön lisans- İstanbul

- ▲ Birçok örnekten birisi, en çok da her partiden siyasetçiler, bürokratlar şizofrenik vaka, şizofrenik durum, duygu bozukluğu, örneklerle güya eleştiri yaptıklarını sanan zavallılar.
- Bunlara karşı örgütlü duruş sergilemek

Engelli, aktivist - 24 - Lisans- Antalya

▲ "Otizmle mücadele", otistik insanların ruhu olmadığı iddia edilmesi, otistik insanların bitki gibi bilinçsiz olduğu iddia edilmesi, otistik çocuğu olan annelerin sürekli olarak kanayan yaramız var gibi tabirlerde bulunması, otistik ve otizm kelimelerinin hakaret olarak kullanılması, zihinsel engellerin hakaret olarak kullanılması. Biri bir şeyi yanlış yaptığında "zeka özürlü müsün, beyin özürlü müsün, gerizekalı" denmesi. "Körle yatan şaşı kalkar", "Sağlam kafa sağlam vücutta bulunur" vb

● Çok kötü hissediyorum. Hem kendi adıma hem de engelli olan diğer insanlar adına.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 21 - Lisans- Antalya

▲ Aptal, tembel, yetersiz, yazık, acınası, mal, şımarık, ailesine yük, ruhsuz, otizimli (otistik kelimesini tercih ediyorum/ediyoruz)

● Öfke

Engelli - 26 - Lisans üstü - Hatay

▲ "Onlar da insan", Onlar da var' 'Ailenin özürlü çocuğu gibi idare ediyoruz. 'Engelli kardeşlerimiz', 'Engelliyle engelli evlensin'

● Sinirleniyorum, geriliyorum, cevap bile vermek gelmiyor içimden.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 52 - Lisans- Bursa

▲ Gerizekalı

● Eksik

Engelli - 57 - Lise altı - İstanbul

▲ ⚠️ "Aaa sen özürlü müsün?"

● Kendimi yalnız hissediyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 27 - Lisans üstü- Şanlıurfa

▲ Özürlü

● Üzüntü

Engelli yakını - 62 - Lisans - İstanbul

▲ Yüzlerce... Körle yatan şaşı kalkar. Bu işte sakatlık var, körler sağırlar birbirini...

● Sinirleniyorum.

Engelli - 26 - Lise vedengi - Diyarbakır

▲ İşsizlik, değersizlik, kınanma, hor görme, aşağılanma, küçümseme vs

● Acaba gerçekten dedikleri gibi işe yaramayan bir zavallı mıyım ben?

Engelli haklarına duyarlı birey
- 57 - Lise vedengi - Bursa

- ▲ Körler sağırılar birbirini ağırlar
- Benim böyle bir engelim olsa ne yaşardım?

Engelli haklarına duyarlı birey
- 22 - Lise vedengi - Denizli

- ▲ Gerizekalı
- Alıştım.

Engelli haklarına duyarlı birey
- 49 - Lisans - İstanbul

- ▲ "Kör müsün?" "Sağır mısın?" "Spastik", "Kör total işler"
- Mutlaka müdahale etmem gerektiğini.

Engelli yakını - 38 - Lisans - İstanbul

- ▲ "Özürlü", "Gerizekalı", "Salak", "Deli, kafadan sakat, problemlı"
- Üzüntü, hüzn ve acı çekiyorum.

Engelli yakını, engelli bakımı ve rehabilitasyon bölümü öğrencisi - 60 - Lisansüstü - İstanbul

- ▲ "Aptal", "Deli", "Manyak", "Gerizekalı", "Sağır", "Kör", "Mankafa, mongol, spastik", "Körle yatan şaşı kalkar", "Sağır duymaz uydurur", "Eli, ayağı düzgün mü?", "Kör, total yaşamak"

- Bazen iğrençlik, bazen farkındalık eksikliği.

Engelli hakları aktivisti - 43 - Lisans- Ankara

- ▲ Gerizekalı", "Kör-total gitmek", "Körle yatan şaşı kalkar"
- Öfke

Engelli - 55 - Lise altı - İstanbul

- ▲ "Okusan ne olur ki?" demişti, lisedeki matematik dersi öğretmenim.
- Öfke ve üzüntü duyuyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey
- 25 - Lisans - Manisa

- ▲ Topal (Hakaret edercesine)
- Kötü

Engelli, engelli hakları aktivisti
- 48 - Lise ve dengi - İstanbul

- ▲ "Yazık", "Senin sahibin yok mu?", "Ah canım, geç sen böyle", "Pek de yakışıklıymış"...Say say bitmez.
- Karşımdaki için üzülyorum. Biraz da gülüyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 57 - Lisans - İstanbul

▲ "Kör, sağır, dilsiz kalmak", "Kör müsün?", "Sağır mısın?" "Spastik, deli, ruh hastası "v.b Birine karşı kötü söz söylemek için kullanılan ifadeler, engelli çocuklarına baktığı için kahramanlaştırılan annelere güzellemeler.

● Ayrımcı, ötekileştirici, dışlayıcı, şuursuzca kullanılan dil. Engelliler için incitici, suçlu, kötü, öteki hissettirecek, kaba ve yaralayıcı bir dil.

Engelli - 53 - Lise ve dengi - İstanbul

▲ Sakat, özürlü

● Hicap

Engelli haklarına duyarlı birey

- 65 - Lisansüstü - İstanbul

▲ Körle yatan şaşı kalkar.

● Sinirleniyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 66 - Ön Lisans - Balıkesir

▲ "O zaten sakat"

● O anda bu dünyadan yok olmak.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 34 - Lisansüstü - İzmir

▲ Moron, gerizekalı, sakar

● Eskiden sinirleniyordum, şimdi söyleyen kimselere acıyorum.

Engelli yakını - 49 - Lisans - Denizli

▲ Onlar bizim meleklerimiz

● Öfkeleniyorum, üzülüyorum.

Özel eğitim öğretmeni - 39 - Lisans - Adana

▲ "Moron", "Özürlü", "Deli", "Kafası basmıyor", "Kötürüm"

● Uyarıyorum, doğrusunu söylüyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey - 30 - Lisans - Van

▲ Deli, aptal, sakat

● Alışkanlık

Engelli haklarına duyarlı birey - 29 - Lisans - Van

▲ "O yapamaz"

● Öfke

Engelli haklarına duyarlı birey

- 40 - Lise altı - İzmir

▲ Özürlü denmesi

● Üzülüyorum

**Kelimeler aracılığıyla herhangi birini
dünyanın en mutlu veya en kederli insanı
haline getirebilirsiniz. Söz büyüdür**

Engelli yakını - 58 - Lisans - İzmir

▲ Gerizekalı tabirinin dilimize çok kötü bir biçimde yerleşmiş olmasından rahatsızım. Siyasilerden köşe yazarlarına, sosyal medya kullanıcılarından sanatçılara kadar herkes "gerizekalı" tabirini düşünmeden, ulu orta, hakaret ve aşağılama amaçlı kullanıyor. Halbuki zeka geriliği (Mental retardasyon) bir çok insanın hayatını karartan bir rahatsızlıktır. Aynı şekilde "otistik, mongol" gibi tabirler de kötü anlamda sıklıkla kullanılıyor.

● İncinmiş ve aşağılanmış hissediyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 29 - Lisansüstü - İzmir

▲ Özürlü

● Öfke ve utanç

Engelli haklarına duyarlı birey - 28 - Lisans - Ankara

▲ Özürlü, sakat, deli

● İnsanlardan nefret

Engelli yakını - 37 - Lisans - İzmir

▲ Engelli kelimesi bile iğrenç bir kelime

● Üzülüyorum ve öfkeleniyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 49 - Ön Lisans - Antalya

▲ "Kör müsün?" "Sakat mısınız?" "Deli"

● Üzülüyorum

Engelli hakları aktivisti - 41 - Lisans - Trabzon

▲ "Enbesil", "Otistik", "İdiot", "Sakat" v.b.

● Tiksinti

Engelli haklarına duyarlı birey

- 40 - Lisans - Antalya

▲ Sakat, deli, engelli kelimesi de problemlidir, "özel gereksinimli" daha yerinde.

● İnanılmaz buluyorum. Toplumsal cehaletle karşılaştığımı hissediyorum Ötekileştirilmiş bireyler için üzülüyorum.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 47 - Lise altı - İstanbul

▲ "Sevgi her engeli aşar", "Yeter ki kalbinde engel olmasın", "Asıl beynin engelli olmasın", "Engellileri kucaklıyoruz", "Engelli kardeşlerimizi seviyoruz", "Körle yatan şaşkı kalkar" "Körler sağırklar birbirini ağırlar" "Salaksın", "Beyin özürlü", "Spastik engelli", "Herkes engelli adaydır"

● Yorum yok

Engelli, engelli hakları aktivisti

- 23 - Lisansüstü - İstanbul

- ▲ "Otistik", "Özürlü", "Spastik" gibi kelimelerin hakaret olarak kullanılması
- Otistik kelimesi özellikle beni çok rahatsız ediyor, otistik biri olarak, bu kelimenin bir sıfat yerine hakaret olmasından hiç hoşlanmıyorum. Buna alternatif olarak "Otizmlî" denmesinin sebebi de bu. Halbuki "Otizmlî" kelimesi otizmin bir nörotip ve varoluş olduğu gerçeğini göz ardı ediyor. Otistik insanlar tarafından tercih edilmiyor.

Engelli haklarına duyarlı birey

- 66 - Lise ve dengi - Bursa

- ▲ Kör müsün?
- İçim acıyor nefret söylemi geliyor aklıma

Engelli yakını - 48 - Lise ve dengi - Bursa

- ▲ Kaynım var, küçükken geçirdiği bir hastalık sonucu çok konuştuğu için sürekli dışlanması ailesi tarafından.
- Üzülüyorum

Engelli haklarına duyarlı birey

- 28 - Ön Lisans - Bursa

- ▲ Özürlü denilmesi her halde en onur kırıcı şey, çok karşılaşıyorum.
- Kötü, yetersiz, çaresiz

"Dilin öğrenilen bir şey olduğunu, ayrımcılık, şiddet ve nefret söyleminin ilk ailede öğrenildiğini ve heteroseksist/ ataerkil aile kurumunun bütün kötülüklerin kaynağı olduğunu, dilin kurucu etkisi olduğunu ve bu kavramların kamusal alanda sorumsuzca yayılmasının hem etik bir sorun hem kültür defosu hem de suç olduğunu düşünüyorum."

Engelli hakları aktivisti - 46 - Lisans - Ankara

Engelli hakları aktivisti - 64 - Lisans - İzmir

▲ "Vah vah", "Ah canım yazık "Aaa bunu da yapabiliyor..."

● Kızgınlık, can sıkıntısı

Engelli haklarına duyarlı birey

- 38 - Lise ve dengi - Bursa

▲ "Özür", "Sen ne yapabilirsin ki ?

● İçim sızlar hep. Söyleyenin ağzını burnunu kırmak isterim.

Engelli yakını - 41 - Lise ve dengi - İzmir

▲ Özür

● Üzgün

Engelli haklarına duyarlı birey - 30 - Lisans - Siirt

▲ Beyin özür!

● Ötekileştirme ve aşağılama

Engelli yakını - 48 - Lisans - İzmir

▲ "Otistik misin?", "Spastik misin?", "Özür mü müsün?" "Gerizekalı" gibi soru kalıplarının, kelimelerinin aşağılayıcı anlamda kullanılmasından rahatsızlık duyuyorum.

● Bir örnekle açıklayayım. Bir arkadaşım kızının yaptığı bir hareketi beğenmemiş ona "Spastik misin, kızım sen ?" demiş. Ona şöyle demiştim; "Evladı serebral palsi biri olan bir annenin

yaşadıklarını ve mücadelesini biliyor musun? Bir daha asla böyle bir benzetme yapma." Aşırı derecede sinirleniyorum ve kızıyorum. Tabii tepkimi de gösteriyorum.

Engelli - 65 - Lisansüstü - İzmir

▲ Pis sakat

● Öfke

Engelli - 30 - Lise ve dengi - Gaziantep

▲ "Beceremez", "Uygun değil "v.b

● Hiçbir işe yaramadığım ve beceriksiz oluş hissiyatı.

Engelli, engelli hakları aktivisti

- 55 - Lise altı - Diyarbakır

▲ 1997 de Diyarbakır devlet hastanesinde engelliler için çıkan raporda "Özür" yazıyordu. Ben sağlık kurulunda görevliydim. SES sendikası üyesiydim. Verdiğimiz mücadele sonucu tüm sağlık raporlarında engeli ibaresi yaptık. Biz özür değil, engelli yurttaşlarız.

● Yorum yok

Engelli hakları aktivisti - 46 - Lisans - Ankara

▲ "Ruh hastası!" ifadesi ayrımcılıktır, ruhsal rahatsızlıkların temsilinde daha duyarlı olmalıyız. Bu sözler aşağılamak, yermek, alay etmek,

küçümsemek vb. amaçlı kullanıldığında ayrımcılığa dönüşür. "Sapık", "Manyak", "Moron" gibi ifadeler de tıbbi karşılığı olan durumlardır ve bunları da kullanırken, özellikle medyanın sorumlu davranması gerekir.

- Dilin öğrenilen bir şey olduğunu, ayrımcılık, şiddet ve nefret söyleminin ilk ailede öğrenildiğini ve heteroseksist/ataerkil aile kurumunun bütün kötülüklerin kaynağı olduğunu, dilin kurucu etkisi olduğunu ve bu kavramların kamusal alanda sorumsuzca yayılmasının hem etik bir sorun hem kültür defosu hem de suç olduğunu düşünüyorum.

Engelli yakını - 32 - Lise ve dengi - İstanbul

- ▲ "Çocuğum korkuyor parka getirmeyin"
- Çok üzülüyorum.

Engelli yakını- 30 - Lisansüstü - Van

- ▲ "Aynı engelliler gibi davranıyorsun"
- Üzüntü

Engelli haklarına duyarlı birey

- 43 - Lise ve dengi - İstanbul

- ▲ Kör, topal, deli, dilsiz, akli kıt
- Üzücü ve rahatsız edici

Engelli haklarına duyarlı birey

- 56 - Lisans - İstanbul

- ▲ Engellilik manifestosu çok takdir edilmişti ama şu an sorularına cevap vermeye niyetlenmediğim şey bu takdire uygun düşmedi. Engelliler için daha kolay olabilir ama olmayanlar için de farkındalık yaratabilirdiniz. Eğer bir zahmet siz tespit ettiğiniz söz-tabir vs üzerinden bize fikrimizi sorsaydınız. Kaç kişiden yanıt alınabilir ki bu biçimiyle. Bir de umarım bu "araştırma"nın görme engelli versiyonu vardır. Kolaylıklar diliyorum.

- Yorum yok

Engelli haklarına duyarlı birey

- 60 - Lisans - İstanbul

- ▲ "Topal ördek", "Kör müsün?", "Şaşı beş", "Sakat mısın oğlum sen?", "Körle yatan şaşı kalkar", "Gerizekalı"...

- İrkiliyor, rahatsız oluyorum. Etrafa bakıyorum duyan bir engelli kişi var mı diye.

Engelli, engelli hakları aktivisti

- 60 - Lisansüstü - Ankara

- ▲ "Engeline rağmen", "Özürlü", "Tekerlekli sandalyeye mahkum"
- Üzücü ve sinir bozucu oluyor, canım sıkılıyor.

Engelli yakını - 51 - Ön Lisans - Çorum

- ▲ "Sakat", "Özürlü", "Hasta" gibi kelimeler çok rahatsızlık veriyor.
- Çok üzüldüyüm ve kızıyorum.

Engelli - 32 - Lise ve dengi - İstanbul

- ▲ Özürlü
- Kızgın

Engelli - 65 - Lisansüstü - İzmir

- ▲ Sakat
- Yalnızlık

Engelli - 32 - Lisans - Diyarbakır

- ▲ "Sakat", "Deli" "Yazık"
- Kötü

Engelli, engelli hakları aktivisti

- 21 - Lisans - Isparta

- ▲ Engel durumlarının hakaret olarak kullanılması, gerizekalı, otistik, şizofren gibi kelimeleri mizah zannetmek gibi.
- Çok sinirleniyorum ve üzüldüyüm. Engelim kimsenin ağzına sakız olmamalı.

Engelli, engelli yakını, engelli hakları aktivisti - 29 - Lisansüstü - İstanbul

- ▲ "Gerizekalı", "Sakat mısın?", "Kör müsün?" gibi engelli olma hallerinin başka bağlamlarda hakaret olarak kullanılması
- Rahatsız oluyorum. Bir süredir kendi dilimi de dönüştürüyorum. Dikkat etmeyi öğrendikçe, engellileri tanımlayan sıfatların gerçek anlamında kullanılmasının ne kadar güçlendirici olduğunu da far ediyorum.

Not: Anket formu yanıtları, orijinal haliyle yayınlanmıştır.

**Ata sözlerinin "hata sözlerine"
dönüşmesini önleyebilmek için insanları
inciten, ötekileştiren, hak ihlallerini
meşrulaştıran, haksızlığa alan açan söz
ve deyimlerin kullanımının ortadan
kaldırılması gereklidir**

Ata sözleri ve (d)eyimler!

Ayrımcılığın derin tarihsel kökenleri olduğunu ve bu tarihselliğin gündelik yaşam içerisinde saklı kalarak hergün yeniden üretildiğini biliyoruz. Gerek engelliliğe bakış açısının, tıbbi ve bedene indirgenmiş hali olsun; gerekse kapitalizmin faydacılık üzerine kurulu beden algısı olsun, engelli bedenleri olumsuzlanan, nesneleştirilen bir şekilde ifade edilmektedir. Ne geçmişte yapılan tanımlar tam olarak doğrudur ne de söylenmiş her söz hatasızdır. Bu noktada engelliliğe yönelik ayrımcı tabirlerin bir kaynağı da ata sözleri ve deyimlerdir.

Ata sözlerinin "hata sözlerine" dönüşmesini önleyebilmek için insanları inciten, ötekileştiren, hak ihlallerini meşrulaştıran, haksızlığa alan açan söz ve deyimlerin kullanımının ortadan kaldırılması gereklidir.

Kurduğunuz cümle bir insanı sadece incitmeyip gireceği işi, yapacağı evliliği, yürüyeceği yolu, okuyacağı okulu, bir bütün olarak yaşamını etkiliyorsa orada durup düşünmek gereklidir. Engellilere yönelik ayrımcı, ırkçı, cinsiyetçi sözleri kullananları uyarmalı ve kendimiz de kullanmamalıyız.

Aşağıda bir kısmını tespit ettiğimiz (h)ata sözleri engellilere yönelik ayrımcı söylemi beslemekte ve eşitsizliği hergün yeniden inşa etmektedir. Bu nihai bir liste değil elbette ama sizin de yanınızda bir engelli olduğunda veya olmadığında bu sözler veya benzerleri kullanıldığında bilin ki, siz de ayrımcılık taşıyıcısı rolündesiniz. Şayet uyarıyor, gülerek dinliyorsanız!

Bitli (Kurtlu, Çürük) baklanın kör alıcısı olur

Anlam: Değersiz, işe yaramaz, kötü şeylerin de müşterisi olur.

Negatif Yüklem: Değersiz, işe yaramayan ve kötü şeylere talip olan kişiler olarak gösterilmeleri, körleri küçümseyen önyargıları besler. Kör bireylerin yeteneklerine dair düşük beklenti ve değersizlik atfeden ayrımcı bir söylemdir.

Abbas'ın kör kazı gibi atıştırmak

Anlam: Bilinçsiz bir şekilde, yararını zararını bilmeden çok ve çabuk bir şekilde ne bulursa atıştırmak.

Negatif Yüklem: Bilinçsiz ve ölçüsüz yapılan bir yeme eylemini körlük kimliğine atfederek bu bireyleri itibarsızlaştırır.

Ağlama ölü için, ağla deli için

Anlam: İnsan bir yakınının ölümüyle üzülür; deli bir yakını varsa, işte asıl ağlanacak kişi odur; bir bakıma ölüm delilikten yeğdir.

Negatif Yüklem: Nöroçeşitliliğin aynı zamanda delilik olarak kabul edildiği toplumumuzda, zihinsel farklılıkları ölüm ile kıyaslamak suretiyle, bu bireylere yönelik negatif önyargıları pekiştirir. Bu bireylerin varlığını değersizleştirir.

Bacak kadar boyu var, türlü türlü huyu var

Anlam: Yaşı küçük ama çeşitli alışkanlıklar, huy-lar edinmiş.

Negatif Yüklem: Olumlu kişilik özelliklerini belirli bir beden standardına yüklemektedir. Kısa boylu bireylere yönlendirilmiş düşük beklentinin dışı vurumudur.

Bir dirhem et bin ayıp örter

Anlam: Alınan birkaç kilo vücuttaki kusurları örter. Varlıklı olmanın ölçütünün kilolu olmak olduğu zamanlardan kalan bir sözdür.

Negatif Yükleme: İdeal bir beden tanımı yapmak suretiyle, zayıf olmaya dair olumsuz bir bakış açısı inşa eder, bu norma uymayanları dışlar.

Bir deri bir kemik

Anlam: Çok zayıf olmak.

Negatif Yükleme: Zayıf bir bedene olumsuzluk atfeder.

Bir tahtası eksik olmak

Anlam: Deli olmak, budala, aptal.

Negatif Yükleme: Nöroçeşitli bireylerin farklılıklarına yönelik alaycı ve aşağılayıcı bir yaklaşım yüklemektedir.

Boyu uzun akli kısa

Anlam: Fiziki görünüşü göz dolduracak kadar iyi ve gösterişli olduğu halde davranışları kendinden çok küçük bir çocuğunki gibi olan.

Negatif Yükleme: Akıl ve beden arasında doğrusal bir ilişki kurar, değerli bir beden ve zihin

halini standarda bağlayarak farklılıkları dışarıda bırakır.

Boyu uzun beyni boş, tut kulağından çifte koş

Anlam: Fiziki görünüşü çok gösterişli olduğu halde, kafası çalışmayan, hiçbir işe yaramayan ancak kaba güç isteyen işlerde kullanılabilir kişiler.

Negatif Yükleme: Dış görünüme toplumsal normlara uygun zihinsel beklentiler yükler. Nöroçeşitli grupların yapabilecekleri işlere bir görev tanımı yaparak, işe yaramayan kişiler oldukları önyargısıyla onları damgalar.

Çürüğe çıkmak

Anlam: İşe yaramaz olduğu, sağlam olmadığı anlaşılacak bir yana atılmak.

Negatif Yükleme: Sağlam bir beden ve işe yarama eylemi arasında direkt bir bağ kuran, sağlamcı ideolojinin dilini en iyi temsil eden tabirlerden birisidir. Askerlik üzerinden militarist bir algıyla da kullanılan bu tabir aynı zamanda cinsiyetçi bir içerik de içermektedir.

Deli arlanmaz, sahibi arlanır

Anlam: Delice şeyler yapan kimse, davranışları nedeniyle utanacak bir durumda değildir. Ailesi,

yakınları onların bu davranışlarından yakınır, utanırlar.

Negatif Yükleme: Nöroçeşitli bireyler, nörotipiklerin zihin yapılarına göre inşa edilmiş sosyal yaşam içinde farklı sorunlar yaşarlar. Bu bireyler için özellikle metropollerdeki hızlı ve sesli organize edilen yaşam koşulları, rahatsız edici birçok uyarana sahiptir. Nöroçeşitli bireylerin bir anlamda kendilerini savunmak için geliştirdikleri fiziksel ve sesli tekrarlar toplumda, tam da bu atasözündeki ifadenin zihinlerde yer ettirdiği kültürün tepkileri ile karşılık bulur. Nöroçeşitliliği utanılacak bir grup olarak gösteren, aşağılayıcı bir ifadedir. Engellilerin çoğunu deli olarak gören bu feodal yaklaşım engelli haklarını alenen ihlal eden bir söylemdir.

Deli deliden, imam ölüden hoşlanır

Anlam: Kişiler, konum, yaş, fikir, duygu, eğitim her konuda kendilerine benzeyen, uygun olan ya da yarar sağlayabilecekleri kişilerden hoşlanırlar.

Negatif Yükleme: Farklı zihin özellikleri olan bireyleri dışarıda bırakan, farklı olana yüklediği düşük beklenti ile farklılıkların topluma katacağı zenginliği görmezden gelen ayrıştırıcı bir söylemdir. Ayrıştıran bir yaklaşımdır. İmamlara da haksızlık yapan bir söylemdir

Deli deliyi görünce çomağını gizler

Anlam: Deli insanların sağları solları belli olmadığı için akıllı insanlar onlardan korkar. Bir deli de, başka bir deliyle kavga etmek istemez, genellikle gücünün yettiği kişilere saldırır.

Negatif Yükleme: Tarihsel süreç içinde engelli bireyler uzun bir dönem tehdit edici olarak damgalanmıştır. Bu atasözü nöroçeşitli bireylerin tehdit edici oldukları inancını inşa eden, en bilindik ifadedir.

Deli kızın çeyizi

Anlam: Birbiriyle uyumsuz, birbirine yakışmayan ev ve giyim eşyası.

Negatif Yükleme: Nöroçeşitli grupların beğenilerine yönlendirilen düşük beklentidir. Farklı zihin yapısında olan kişilerin estetik duygularına hakaret eden bir ayrımcılıktır.

Deliye her gün bayram

Anlam: Hayatta hiçbir şeyle ilgilenmeyen, hiçbir şeyi kendisine dert etmeyen, istediği yerde dolaşarak istediği işi yapan kişi.

Negatif Yükleme: Nöroçeşitli grupları hiçbir şeyi kendine dert etmeyen, toplumdan kopuk, hiçbir işe yaramayan bireyler olarak göstermek suretiyle değersizleştiren bir ifadedir.

Dokuz körün bir değneği

Anlam: Birçok yakının kendisinden yardım beklediği kimse, onların tek yardımcısı, dayanağı.

Negatif Yüklem: Yardım bekleme eylemliliği, kör olma kimliği ile özdeşleştirilerek, bu bireylerin yardıma muhtaç olan ve yardım beklentisi taşıyan kişiler olduğu algısı pekiştirilmiştir.

Ekten pükten deli kıza kaftan

Anlam: Bir işi tam olmayan, eksik gedik araçları ile yapmak. Kırık dökük eşya ile intizam sağlamaya çalışmak. Değişik cins ve renkteki kumaşları birbirine ekleyerek yapılan uydurma elbise.

Negatif Yüklem: Tam ve sağlam olmayacak şekilde, toplumsal beklentileri istedik olarak karşılayamayacak biçimde ortaya çıkan işleri ve üretimleri, nöroçeşitli bireyleri tanımlayan ifade ile eşleştirerek anlatmak, negatif önyargıları besler.

Felce uğramak

Anlam: Bir işin tamamen bozulması, durup ilerleyemez olması, iş görmez hale gelmek.

Negatif Yüklem: Hali hazırda toplumumuzda var olan tıbbi modelin, deyimleşmiş biçimi. Engelli olmayı bozulma, iş görmezlik olarak gören modelin, gündelik dilde kullanımına örnek bir söylem, engelliliğin yeniden ve yeniden kültürel

olarak inşa edilmesidir.

Fes düştü kel açıldı

Anlam: Saklanan bütün yalan ve dolanlar meydana çıktı. Saklanmaya çalışılan bütün gizli tarafları belli oldu.

Negatif Yüklem: Kel olmayı gizlenmesi gereken bir kusur olarak göstermek sureti ile belirli fiziksel farklılığa sahip bu bireyleri değersiz göstermektedir.

Hem kel, hem fodul

Anlam: Eksikliklerini görmeyerek kendini büyük zanneden kişi.

Negatif Yüklem: Bireye ait fiziksel bir farklılığı, eksiklik olarak kabul eden ve bu bireyleri diğerlerinden aşağıda gösteren sağlamcı bir ifadedir.

İnadım inat adım kel Murat

Anlam: Fikirlerinde, söylediklerinde, inadında ısrarla dönmeyen kişiler.

Negatif Yüklem: Farklı bir grup beden özelliğini, olumsuz olarak bilinen kişilik özelliklerini anlatmak amacıyla kullanarak, kel olmaya atfedilen negatif bir önyargı üretir.

İnsanın söylemezinden, suyun şarlamazından korkulur

Anlam: Sessiz akan suyun ne zaman zararlı olacağı belli olmaz. Sessiz sakin insanın da ne düşündüğü, ne karar aldığı tavırlarından belli olmaz.

Negatif Yüklem: Nöroçeşitli ve sağır bireyler toplumun diğer fertleri ile sesli ve sözlü iletişim kuramayabilirler. Tek sağlıklı iletişimin, çoğunluğun kullandığı sesli ve sözlü iletişim olduğu, bu yöntemi başaramayan engelli bireylerin potansiyel tehdit oluşturabileceği algısı oluşturan bir söylemdir.

Kambur üstüne kambur

Anlam: Sıkıntı üstüne sıkıntı, terslik üstüne terslik, borç üstüne borç, aksilikler birbirini kovalıyor.

Negatif Yüklem: Sıkıntı, terslik, borç aksilik gibi yaşamın olumsuz olaylarını kambur kelimesi ile anlatmak, kambur olmaya dair negatif algıları beslemektir. Yaşama dair olumsuz olayların bedensel farklılıklarla ifade edilmesi engellilik inşa eden en yaygın yöntem olarak bu deyimle de tekrarlanmaktadır.

Kör değneğini beller gibi

Anlam: Alıştığı biçimde davranan, işlerinde, gidişinde değişiklik, yenilik yapmayı hiç düşünmeyenlerin bu tutumlarını anlatmak için söylenir.

Negatif Yükleme: Yaşamın akışı içinde alışıldık biçimde davranan ve yeniliğe açık olmayan kişilerin bu davranışlarına ait olumsuzluğu, körler ve kullandıkları bastonla ilişkilendiren benzetme, kör olmaya dair olumsuz önyargıları besleyen en bilindik ifadelerdendir.

Kör kadı

Anlam: Doğru bildiğini hatır gönül dinlemeden her yerde, herkesin yüzüne karşı söyleyen.

Negatif Yükleme: Doğru bildiğini söylemek olumlu bir kişilik özelliği olsa da kör bireylerin hatır gönül bilemeyecek denli düşüncesiz kişiler olduğu yargısı, kör bireyleri yol yordam bilmeyen, hatır gönül dinlemeyen şekilde, olumsuz kişilik özellikleri ile damgalamaktadır.

Kör kandil

Anlam: Aşırı derecede sarhoş.

Negatif Yükleme: Eylemlerini ve söylemlerini kontrol edememe olarak kendini gösteren sarhoş olma eylemliliği, kör olma yeti farklılığı ile eşleştirilmiştir.

Kör kör parmağım gözüne

Anlam: Çok belli göze batacak kadar ortada. Her şey açık olarak meydanda. Görmemek için aptal olmak gerekir.

Negatif Yükleme: Çok kolay bir işte yetersiz olma hali ve bu yetersizliğin olumsuzluğu kör olma kimliğine atfedilmiştir Görmemenin aptallık ile kurulan ilişkisi hem körleri hem de nöroçeşitli bireyleri içine alan çifte bir ayrımcı söylem oluşturmaktadır.

Kör ölür badem gözlü olur, kel ölür sırma saçlı olur

Anlam: Önce değersiz bulunan, beğenilmeyen bir kimse küçük bir şey veya bir fırsat elimizden çıkıp yok olunca birden kıymet kazanır: çok önemli ve iyi gibi görünür.

Negatif Yükleme: Kör ve kel olma özelliklerinin her ikisinin de değersiz olmayla eş değer tutulduğu en sık kullanılan sağlamcı söylemlerdendir. Bu kişileri beğenilmeye ve değer görmeye layık olmayan kişiler olarak göstererek, engelli olmaya dair negatif önyargıları güçlendirir.

Körler mahallesinde ayna satmak

Anlam: Çaresiz bir duruma düşmek, yapacak hiçbir şey bulamamak. Bir şeyi ona gereksinim duymayan çevreye götürmek.

Negatif Yükleme: Çaresizliğin dolaylı da olsa körler aracılığı ile anlatılması, kör olmaya ilişkin doğrudan olmasa da negatif bir anlam yüklemektedir.

Körle yatan şaşşı kalkar

Anlam: Değersiz, kötü kimselerle arkadaşlık eden kötü huylar edinir.

Negatif Yükleme: Değersiz, kötü olan ve kötü huylar. Bu tanımlamaların tümü kör olan bireye atfedilmiştir. Kör olan değersiz ve aynı zamanda kötü olandır. Günlük konuşmalarımızda dilimizden düşmeyen bu söylem engellilik inşa eden, en yaralayıcı atasözlerinden biridir. Üstelik bu güne değin körle yatan hiç kimsenin şaşşı kalktığı görülmemiştir.

Körün istediğı bir göz, Allah verdi iki göz

Anlam: Bir kişi istediğinden fazlasını elde ederse çok sevinir. Fazlasını da göstermemeye gayret eder.

Negatif Yükleme: Kör olan bireylerin yaşamdan beklentilerinin ve hedeflerinin düşük olması gerektiğı algısını pekiştiren negatif bir söylemdir.

Körünü öldürmek

Anlam: Gururunu kırmak, güçsüzlüğünü kabul etmek.

Negatif Yükleme: Kör olan kişi güçsüz ve gururu kırılmış olandır algısını kuvvetlendiren, kör bireyleri aynı zamanda zayıf ve muhtaç göstermek suretiyle değersiz kılan bir ifadedir.

Ocağı kör kalmak

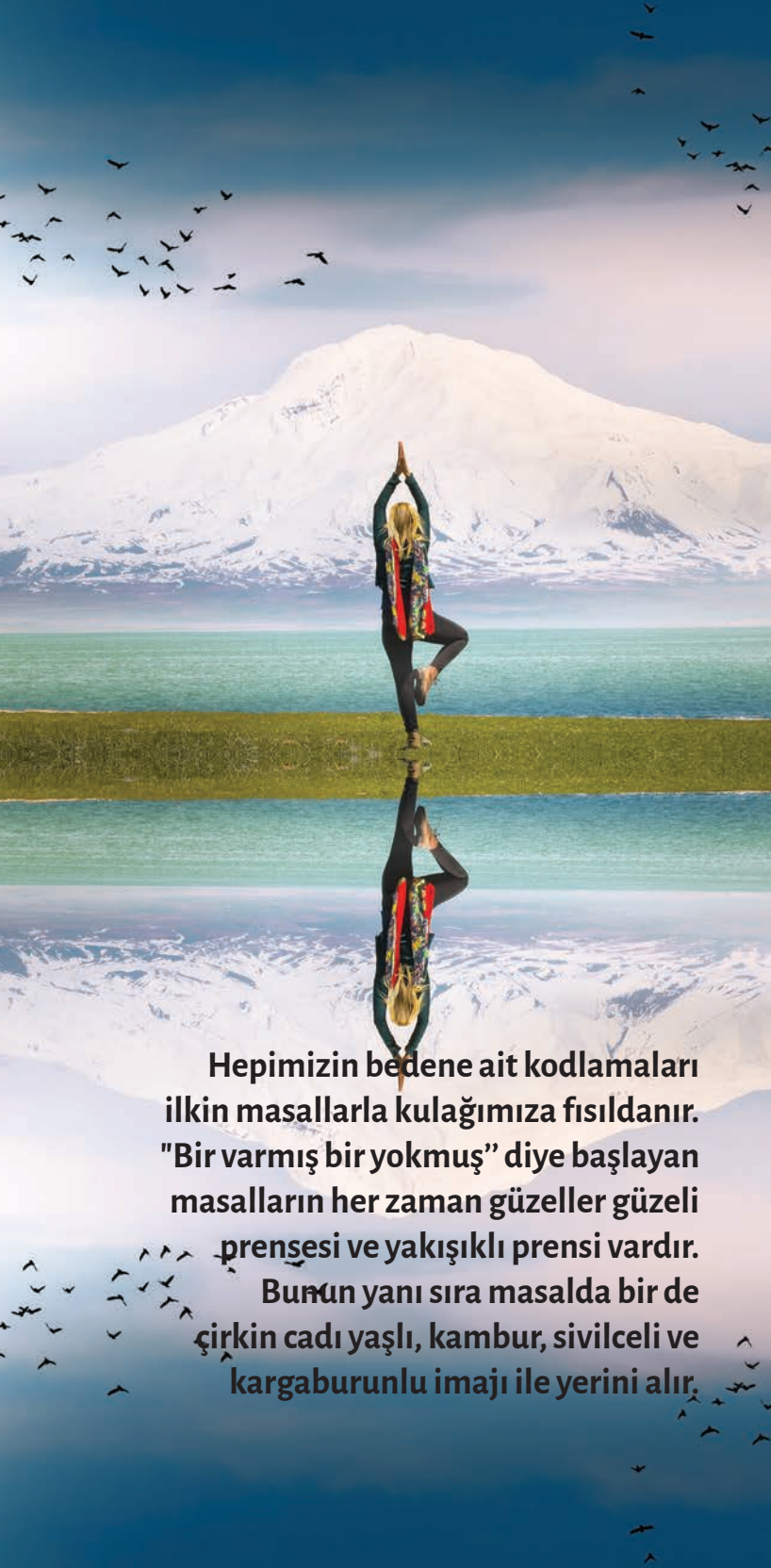
Anlam: Soyunu sürdüreceğ çocuğı kalmamak, soyu tükenmek.

Negatif Yükleme: Tükenmek gibi olumsuz çağrışımları olan bir eylem, kör olma kimliğini ifade eden yeti farklılığı ile anlatılmıştır.

Rahat olmak isteyen sağır, kör ve dilsiz olmalıdır

Anlam: İnsan olanlar, gördükçe kötülöklere katlanamazlar. Karşı koyarlar.

Negatif Yükleme: Sağır, kör ve dilsiz olma kimliklerini toplumsal sorunlara ve kötölöklere karşı duyarsız gösteren bir söylemdir. Bu ayrımcılığın en adaletsiz ifadelerinden biridir. Zira kör, sağır ve dilsiz olmak fiziksel bir farklılıktır. Ve toplumsal sorunlara duyarlı olan milyonlarca kör, sağır ve dilsiz engelli birey bulunmaktadır. Duyarsız kalanlar ise gördükleri ve duydukları halde bilinçli olarak sessiz kalmayı tercih eden kişilerdir.

Hepimizin bedene ait kodlamaları ilkin masallarla kulağımıza fısıldanır. "Bir varmış bir yokmuş" diye başlayan masalların her zaman güzeller güzeli prensesi ve yakışıklı prensi vardır. Bunun yanı sıra masalda bir de çirkin cadı yaşlı, kambur, sivilceli ve kargaburunlu imajı ile yerini alır.

Sağır işitmez uydurur

Anlam: İşitme duyusundan yoksun, işitmeyen kimse, yakınında konuşulanları duymaz. Ama konuşulanlara bakarak değerlendirmeler yapar, anladığını sanarak yakıştırap karşılık verir.

NegatifYüklem: İşitme engelli bireyleri yetersiz, yetkisiz, aciz gösteren ve engelliliği inşa eden, en sık kullanılan ifadelerdendir. Çoğunluğun sesli ve sözlü iletişimini tek doğru yöntem olarak dayatan ve işaret dilini bir anadil olarak kabul etmeyen zihniyet, işitme engelli bireylerle iletişim kurma yönünde bir çaba içine girmez ve onları sosyal yaşamın dışında bırakır.

Sağır sultan bile duydu

Anlam: İşitmedik kimse kalmadı, herkes işitti.

NegatifYüklem: "Bile", "Rağmen" ifadelerini ekleyerek kurduğumuz her cümle, bu deyimde de olduğu gibi düşük beklenti oluşturarak, engelli bireyi ötekileştirmektedir. Bu deyimde de sağır olmaya dair yüklenmiş düşük beklenti ile sağır olma kimliği itibarsızlaştırılmıştır.

Şeşi beş görmek

Anlam: Görüşünde aldanma ya da yanlış görme için alay amaçlı olarak kullanılır.

Negatif Yüklem: Bir grubun bedensel farklılığı

ğına yüklenmiş alaycı tavrın dilimize yansıyan olumsuz ifadesidir.

Topal eşekle kervana karışmak

Anlam: Yetkisi ve yeteneği olmadığı halde önemli bir işe katılmaya yeltenmek.

NegatifYüklem: Yetenekli olmamak ve yetkisizlik total olma kimliği ile özdeşleştirilerek, olumsuz anlam total olma farklılığına atfedilmiştir.

Topal ördek

Anlam: İktisatçıların ve siyasetçilerin sıkça kullandığı bir deyimdir. İktisatçılar arz ve talebi ördüğün iki ayağı kabul ederek iki ayak arasında ortaya çıkan uyumsuzluğu total ördek diye isimlendirmektedir. Siyasetle ilişkili bir kullanımı ise kendisi bıraktığı ya da tekrar seçilmediği için görevini kısa süre sonra iade edecek siyasileri ifade ediyor.

NegatifYüklem: Uyumsuzluğun ve yetkisizliğin total olma kimliğine yüklenmesi bu bireylere ilişkin düşük beklentiyi arttıran, negatif algıyı güçlendiren bir söylemdir.

Topalla gezen aksamak öğrenir

Anlam: Topalla gezen kişiler, normal zamanda yürüdükleri gibi düzgün ve hızlı yürüyemezler.

Aynı şekilde kötü insanlarla arkadaşlık yapan kişiler, onlara ayak uydurur ve onlar gibi davranmaya başlarlar.

Negatif Yüklem: Total olma ve kötü insan tanımlarını eşleştirir bu durum bir taraftan total olma kimliğine olumsuz bir anlam yüklerken diğer taraftan total olan kişi ile birlikteliğin kişiye zarar vereceği yönünde bir toplumsal önyargıyı da inşa eder.

Tuz ekmek hakkını bilmeyen kör olur

Anlam: İyilik bilmez, nankör kimseyi ne Allah sever, ne de insanlar. İyiliğini gördüğü, ekmeğini yediği kimseye karşı saygısızlık ve hainlik eden kimse bunun cezasını ilgisizlik ve sevgisizlik ile çeker.

Negatif Yüklem: İyilik bilmeyen kişinin kör olacağı fikri aynı zamanda kör olanın iyilikten anlamadığı sonucunu doğurmaktadır. Ayrıca tüm bu olumsuzlukların karşılığında ortaya çıkan ceza beklentisi ile körlüğün eşleştirilmesi, engelliğin Allah tarafından verilmiş bir ceza olduğu kök inancını inşa eden olumsuz bir yaklaşımdır.

Vardığın yer körse sen de gözünü kapa

Anlam: İnsanların çevresinde dost edinebilmesi için insanlara iyi davranmaları gerekir. Aksi takdirde dostluk kurma şansları yoktur. İnsanların her kusurunu görürseniz onlarla arkadaş olma

ihtimaliniz yok denecek kadar azdır.

Negatif Yükleme: İnsanların kusurunun körlük kimliği ile aktarılması, kör olmayı kusurlu olan olarak tanımlayan tıbbi modeli inşa eder.

Kör satıcının kör alıcısı olur

Anlam: Herkes dengiyle iş yapar. Hayatta herkes dengine göre, kendiyle eşit derecedeki insanlarla iş yapar ve daha iyi anlaşır.

Negatif Yükleme: Normal bireyler ile körler birbirinin dengi değildir. Normal olan bireyler ve körler birbiriyle eşit olamaz. Farklılıkları görmezden gelen, değersizleştiren, eşitsizlik üreten, ötekileştiren ve ayrıştıran bir ifadedir.

Körler memleketinde şaşılardan padişah olur

Anlamı: Bilgisiz, anlayışsız, beceriksiz insanların bulunduğu yerde, çok az bilgi, anlayış ve becerisi bulunan kişiler başa geçip yönetimi ele alırlar.

Negatif Yükleme: Kör olmak; bilgisiz, anlayışsız ve beceriksiz olmakla eşleştirilir. Şaşılardan ise daha az bilgi, anlayış ve beceri sahibi olandır. Her iki fiziksel farklılığı olan bireyler için çifte ayrımcılık inşa eden bir söylemdir.

Baz, bazla; kaz, kazla; kel tavuk total horozla

Anlam: Bir kimse, kendi niteliğine uyan, kendine denk olan, kendine benzeyen kimselerle beraber olur, arkadaşlık eder.

Negatif Yükleme: Farklılıkları olan bireyleri denk görmeyen, kel tavuk ve total ördek eşleştirmesi ile ancak kusurlu kabul edilenlerin benzerleri ile birlikteliğine kabul veren toplumsal önyargıların negatif ifadesidir.

Kör çobanın sürüsünün sonu uçurumdur.

Anlam: Dikkatsiz kişiye bir şey emanet edilmez. Bilinçsiz kişiye hiçbir şey emanet edilmez.

Negatif Yükleme: Dikkatsiz ve bilinçsiz olma özellikleri, kör olma kimliğine atfedilerek olumsuz bir eşleştirme yapılır ve ayrıca kör olanların güvenilmez olacağı önyargısı da bu ifade ile inşa edilir.

Gece işi, körler işi

Anlam: İşlerimizi mümkün olduğunca gündüz yapmaya çalışmalıyız. Çünkü gece karanlığında yapılan iş, körlerin yaptığı iş gibi özensiz olur.

Negatif Yükleme: Kör bireyleri özensiz iş yapan kişiler olarak damgalayan, yaptıkları işleri küçümseyen, değersizleştiren ayrımcı bir söylemdir.

Aksak eŖeğin kör nalbantı olur

Anlam: Yapılan hata ile hatayı yapan kiŖi arasında bir benzerlik vardır.

Negatif yüklem: Hata ve hatayı yapan kiŖi olarak olumsuzluk ifade eden durumun, aksak ve körlük gibi bedensel farklılıklarla aktarılması, engelli olmaya dair inşa edilmiş negatif algıları güçlendirir.

Tamahkarın gözü kör olur

Anlam: Açgözlü insan, ne kadar mal mülk sahibi olsa da daha fazlasını ister. Daha fazlasını elde etmeye çalışırken hırsla kapılır, gözü hiçbir Ŗey görmez.

Negatif Yüklem: Açgözlü ve hırslı olan bir kiŖinin gözünün bir Ŗey görmemesi tercihen yapılan bir eylem iken bu olumsuzluğun körlük ile anlatılarak güçlendirilmek istenmesi, kör bireylere atfedilen negatif bir söylemdir. Aynı zamanda körleri, açgözlü ve hırsla kapılmış insanlar olarak gösteren bir önyargıyı da inşa eder.

Körden gözlü, topaldan ayaklı, deliden deli

Anlam: Kör ana babadan doğan çocuk illa kör olmaz. Topal anadan babadan doğan çocuk topal olmaz. Fakat deli ana babadan doğan çocuk deli olur.

Negatif Yüklem: NöroçeŖitli ve farklı zihin özelliklerine sahip engelli bireylerin çocuklarının da onlar gibi olacağı yönündeki önyargıyı oluştur, yapılan bu negatif yüklem nöroçeŖitli bireylerin aile kurma hakkını gasp eden sosyal baskıyı da beraberinde getirir.

Kör bile düŖtüğü çukura bir daha düŖmez

Anlam: İçine düŖtüğümüz kötü durumlardan, başımıza gelen felaketlerden ders almalı, zarar gördüğümüz işe bir daha bulaŖmamalı, hata yapmaktan geri durup kendimizi korumalıyız.

Negatif Yüklem: "Bile" kelimesi kullanılarak oluşturulan düşük beklenti, körlük kimliğine toplumsal olarak yüklenmiş değersizlik önyargısını güçlendirir.

Kör pazara varmasın, pazar körsüz kalmasın

Anlam: Alışverişin inceliklerinden anlamayan, püf noktalarını bilmeyen bilinçsiz kiŖiler vardır. Bunlar alışverişe çıktığında esnaf bu tiplerden hoşlanır. Çünkü bunlar esnafa, yolunacak kaz gibi gelir.

Negatif Yüklem: Kör bireyleri alışveriş gibi basit bir eylemi dahi yapamayacak kadar yetersiz, düşkün ve aciz gösteren, körlük kimliğini değersizleştiren bir ifadedir.

Caminin mumunu yiyen kedinin gözü kör olur

Anlam: Kendisi üzerinde hakkı olan, büyüten, yetiştiren, besleyen kimsenin, ya da bir kamu kurumunun malına ihanet eden, el uzatan kişi iflah olmaz, er ya da geç cezasını bulur.

Negatif Yükleme: Körlüğün, insanın başına ihanet, hırsızlık gibi suçlar sonucunda bir ceza olarak geleceğini vurgular. Toplumun büyük çoğunluğunun inandığı üzere engelliliğin kişilere verilmiş bir ceza olduğu kök inancını güçlendiren bir söylemdir.

Gözün kör olsun

Anlam: Bazı zorunlu durumlarda zararı istemeyerek kabul etmek, gereksinim duyulan şeyin yokluğunda söylenen bir söz.

Negatif Yükleme: Zarar ve yokluk gibi insan yaşamına olumsuz yansıyan durumların, körlükle ifade edilmesiyle yaratılan negatif inşadır.

Kör dövüşü

Anlam: Sonuç alınamayacak ve birbirini engelleyecek biçimde, bir birinden habersiz düzensiz ve uyumsuz çabalama.

Negatif Yükleme: Körlüklerin yaptıkları işlere yönelik düşük beklenti yüklemek suretiyle ifadeye yansıyan ayrımcılıktır.

Sağır için iki kere keramet olmaz

Anlam: Herkesin işitip öğrendiği şey, dikkatsiz kimse için bir daha söylenmez. Herkesin duydukları ve öğrendikleri dikkatsiz kişi için bir daha söylenmez.

Negatif Yükleme: Dikkatsiz olma olumsuzluğu sağır olma özelliği ile eşleştirilerek, sağır kişiler değersizleştirilir.

Kervan ters dönerse total eşek baş olur

Anlam: Bir topluluğun önderi olan kişiler, toplum için faydalı olan; ekonomik, sosyal, siyasi gelişmeleri gerçekleştirmek için cesareti kırılır, olumlu çalışmaları bırakır, doğru yolundan dönerse, o toplumu ehil olmayan, beceriksiz, basiretsiz kişiler yönetmeye başlar.

Negatif Yükleme: Basiretsiz ve beceriksizlik gibi olumsuz nitelikleri, total olma ile eşleştirilmek suretiyle bu bedensel farklılıklara negatif anlam yükler.

Akıllı adam bildiğini söylemez, salak adam söylediğini bilmez

Anlam: Akıllı kimseler her ortamda bildiğini söyleme gereği duymazlar. Yer ve zamanı geldiğinde yani doğru zamanlamada bildiklerini söylerler. Salak kişiler bilmedikleri halde yorum yapan, gereksizce konuşan kimselerdir.

Negatif Yükleme: Salak kelimesi nöroçeşitli gruplara yönlendirilen bir hakaret içerir, bu kişileri nerede, nasıl davranması gerektiğini bilmeyen kişiler olarak küçümser.

Akıllı düşmandan değil, salak dosttan kork

Anlam: Düşüncesiz ve yersiz davranan, gerçeği görmeyen, anlayışı kıt kimseler yaptıkları işlerin, söyledikleri sözlerin ne gibi sonuçlar doğuracağını hesap edemezler. Bu yanlarıyla iyi niyetli de olsalar, dostlarına bilmeyerek zarar verebilirler.

Negatif Yükleme: Düşüncesizlik, anlayışı kıt olmak, yersiz davranmak gibi olumsuz eylemlerin, salak kelimesi ile eşleştirilmesi ve bu kişilerden zarar gelebileceği önyargısı, zihinsel farklılıkları olan bireyleri değersizleştirir ve tehlikeli olarak algılanmalarına yol açar.

Aksak eşekle yüksek dağa çıkılmaz

Anlam: Eksik ve tam olmayan araç, alet ile temiz iş yapılmaz. Bizi her daim yolda bırakmayacak nitelikte eksiksiz ve tam bir alet edevata ihtiyacımız vardır.

Negatif Yükleme: Engelli olmayı eksiklik, sağlam bir bedeni tam olarak tanımlayan sağlamcı ideolojiyi en net biçimde ifşa eden bir söylemdir.

Reenkarnasyona inanan toplumlarda engelli olmak; kişinin ya da ailesinin daha önceki yaşamında işlediği bir günahın bedeli ve karma yarasıdır, semavi dinlerdeki inanış ise bunun ilahi bir sınav olduğu yönündedir.

Akıllı sır saklar, aptal sır verir

Anlam: Akıllı insanlar sır saklayabilir, aptal olanlar sır saklayamaz.

Negatif Yükleme: Güvenilmez kişiler olarak damgalamak suretiyle zihinsel farklılıklara yüklenen olumsuz ve ayrımcı ifadedir.

Aptal ata binerse bey oldum sanır, şalgam aşıya girerse yağ oldum sanır

Anlam: Kimi sonradan görme, görgüsüz ve eğitimsiz kimseler bir rastlantı sonucu layık olmadıkları önemli bir işin başına geçseler ya da bir mevki elde etseler, aptalca davranmaya o yerin adamı gibi görünmeye ve böbürlenmeye başlarlar.

Negatif Yükleme: Sonradan görme, görgüsüz ve eğitimsiz olma gibi toplumda olumsuzluk olarak kabul edilen nitelikler aptal olma kimliğine yüklenmiştir. Bu olumsuz eşleştirme farklı zihin yetileri olan bireyleri aşağılayan bir ifadedir.

Ağız eğri, gözü şaşık ensesinden belli olur

Anlam: Bir kimsenin hareket, tutum ve davranışları, o kişide bir takım kusurlar bulunduğunu gösterir.

Negatif Yükleme: Olumsuz davranışlar bedensel farklılıklar ile anlatılmak suretiyle, ayrımcı bir dil

inşa edilmiştir.

Ağaçtan maşa, aptaldan paşa olmaz

Anlam: Yetenekleri ve özellikleri uygun olmayan kişiler kendilerine uygun olmadan verilen görevleri yerine getiremezler.

Negatif Yükleme: Toplumumuzda çoğu zaman "APTAL" ifadesi ile genelleştirilen nöroçeşitli bireylerin zihinsel farklılıkları, yeteneksiz ve bazı görevleri yerine getirebilme yeterliliği olmayan kişiler olarak yansıtılmış ve bu gruba karşı bir önyargı oluşturulmuştur.

Bacağı eğri de olsa, dumanı doğru çıkar

Anlam: Dürüst, doğru, iyi ve güzel vasıflarını doğuştan getiren insan, ne denli bozuk, elverişsiz ortamlarda bulunursa bulunsun niteliklerini kaybetmeyip korur.

Negatif Yükleme: Bozuk ve elverişsiz ortam, bacağı eğri olma hali ile ifadede karşılık bulur, yapılan olumsuz eşleştirme bu bedensel farklılığa negatif bir anlam yükler.

Bekar gözü, kör gözü

Anlam: Evlenme istek ve heyecanı içinde olan bekar erkek evleneceği kızın iyi yanlarını görür, kusurlarını görmez, mantıklı hareket etmez.

Negatif Yükleme: Kusurları görememe, mantıksızlık kör olma kimliği ve bu kimliğin yeti farklılığı ile eşleştirilerek olumsuzluğun güçlendirilmeye çalışıldığı ayrımcı bir ifadedir.

Dazlayan daza düşer, kel başlı kıza düşer

Anlam: Alacağı şeyi seçmekte titizlik gösteren kimse, çok kez istemediği, beğenmediği bir şey alır.

Negatif Yükleme: Kel olma bedensel farklılığı beğenilmeyen olarak kodlanmış ve kel olma haline olumsuz bir anlam atfedilmiştir.

Deli ile çıkma yola, başına getirir bela

Anlam: Deli kişi kendisiyle arkadaşlık edenin başına çeşit çeşit dert açar.

Negatif Yükleme: Toplum içinde deli olarak kabul edilen nöroçeşitli bireylerin, dert açan kişiler olarak ifade edilmesi, negatif bir bakış açısını inşa eder.

Deli kız düğün etmiş, kendi baş sedire geçmiş

Anlam: Aptal, akli kıt, budala ev sahibi, misafirleri dururken kendini ağırlanacak kişi yerine koyar.

Negatif Yükleme: Aptal, akli kıt, budala olma gibi

toplumsal kabulde olumsuz olarak nitelenen özelliklerin tümü zihinsel farklılıklara yüklenmiş, bu farklılıklara yönlendirilmiş ayrımcı bir söylemdir.

Deliden al uslu haberi

Anlam: Deli insanların akli başında olmadığı için sır saklamanın ne olduğunu bilmezler. Bu yüzden gördüklerini, duyduklarını ve bildiklerini yalan söylemeden anlatırlar. Bundan dolayı bazen haberin doğrusu deliden öğrenilir.

Negatif Yükleme: Nöroçeşitli bireylerin bilgiyi işleme şekli nörotipik bireylerin zihin yapılarından farklıdır. Bu nedenle nöroçeşitli bireyler, nörotipik kişilerin alay etme, yalan söyleme, dolaylı anlatım, iğneleme gibi konuşurken kullandıkları iletişim yöntemlerini kullanmazlar. Aslında toplumsal yaşamın içinde olması gereken bu iyilik ve dürüstlük halinin " Akli Başında" olmamak olarak görülmesi, kendini toplumun normal olarak gören nörotipiklerin sağlamcı yaklaşımının dile gelmiş halidir.

Deliye bal tattırılmışlar, çarşıda katran bırakmamış

Anlam: Akıllı olmayan kişi, bir kez hoşuna gitmiş şeye benzettiği her şeyi elde etmeyi çok ister. Benzettiği şey, gerçekten ona benzemese de bunu yapmaya can atar.

Hali hazırda kullandığımız ayrıştıran, dışlayan, bölen, öteki kılan, küçümseyen, yaralayan, nefret kokan, hoyrat ve üstenci bu toksik dili dönüştürmeden, onun zihinlerde inşa ettiği imgeleri dönüştürmemiz mümkün değildir.

Negatif Yükleme: Farklı zihinlerin işleyiş yöntemlerini anlamaktan uzak normal çoğunluğun önyargıları, bu bireylerin beğenilerini "Akıllı Olmamak" olarak yorumlar ve farklılıkları bu söylemle küçümser.

Deliye geçit yoklatırlar

Anlam: Tehlike ortaya çıkabilecek durumlarda, tehlikenin ne olduğunu bilmeyen saf birilerini öncü olarak kullanırlar.

Negatif Yükleme: Zihinsel farklılıklar tehlike bilemeyecek kadar saf olan kişiler olarak damgalanmış, onların toplum tarafından kullanılmalrı ve bu art niyetli yaklaşım ise bu ifadeyle normalleştirilmiştir.

Deliye taş atma başını yarar

Anlam: Sorun yaşamak istemiyorsan dengesiz ve delice davranışlar sergileyen kimseye sataşma. Yoksa sana öyle delicesine saldırır, musallat olur ki yaptığına bin pişman olursun.

Negatif Yükleme: Bu atasözü ile nöroçeşitli bireylerin tehlikeli olacağı önyargısı inşa edilmektedir. Oluşan bu önyargılar nöroçeşitli bireylerin okullardan, konutlardan, parklardan ve sosyal yaşamı var eden tüm fiziki alanlardan dışlanmasını beraberinde getirir.

Demir ıslanmaz, deli uslanmaz

Anlam: Her nesnenin, her insanın değiştirilemeyen bir niteliği bulunur. Demir suya atılsa da yumuşamaz, delice davranışları olan kişilerde bu huylarından vazgeçmezler.

Negatif Yükleme: Nöroçeşitli bireylerin davranışlarını, uslanmaz, delice davranışlar olarak tanımlamak suretiyle onları değersizleştirmektedir.

Dilsizin dilinden anası anlar

Anlam: Bir kişinin veya malın dilinden ancak sahibi ve onunla uğraşan kişi anlar. Bir kişi sürekli ona vakit ayırdığından hal ve hareketlerine bakarak ne istediğini bilir. Başkalarının bunu anlaması kolay değildir.

Negatif Yükleme: Tıbbi modelin kabul gördüğü engellilik kültürünün varlığında en çok dışlanan bireyler işitme engellilerdir. Toplumun kendisini normal olarak üstte gören önemli bir kesimi, değerli olan iletişim yönteminin sesli ve sözlü olması yönünde bir kabule sahiptir. Bu ifade işitme engelli bireylere uygulanan ayrımcılığın dile yansıyan halidir. Mal ve sahibi arasında kurulan ilişkinin, işitme engelli olan kişiler ile eşleştirilmesi, bu engelli bireylerin maruz kaldığı değersizleştirmenin boyutunu göstermesi açısından önemlidir.

Düğün olur iki kişiye, kaygısı düşer deli komşuya

Anlam: Akıllı kıt olan kişi, başka kişilerin eğlenmesinde bir aksama olmasın diye çabalar durur.

Negatif Yükleme: Akıllı kıt olan şekilde atfedilen olumsuzluk, nöroçeşitli bireyleri aşağılayan ayrımcı bir içerik üretir. Toplumsal yardımlaşmanın akıllı kıt olmak olarak kabul edilmesi ise kendi içinde ayrıca bir ironi oluşturup, daha derinlikli bir sosyolojik araştırmayı gerektirmektedir.

Garip kim, kör o

Anam: Kendi yerinden, yurdundan gurbet ellere giden kişi orada nereden alışveriş yapacağını, aradıklarını nerede bulacağını nasıl davranacağını bilemez, sanki kör gibidir.

Negatif Yükleme: Kör olma kimliğine alışveriş yapmayı bilemeyen, nasıl davranacağını bilemeyen kişiler olarak yüklenen negatif söylemler, körleri değersizleştirip, itibarsızlaştırmaktadır.

Görene göre, köre nedir köre ne?

Anlam: Bir şeye karşı takınılacak sağlıklı tavır, onu görmeye ve anlamını kavramaya bağlıdır. Görmesini bilmeyen, gerçekleri algılayamayan, yeterli bir kavrayışa da ulaşamaz. Dolayısıyla onun için hiçbir şeyin anlamı olamaz.

Negatif Yükleme: Kör olmak bir yeti farklılığıdır. Görmesini bilmemek, gerçekleri algılamamak ise görme yetisi olan kişilerin kendi kararları ile uyguladıkları bir tercihtir. Bu olumsuz yaklaşımın yeti farklılığı olan kör olma kimliğine yüklenmesi negatif bir söylemdir.

Gözsüzden gözlü doğar, dilsizden dilli doğar, ille deli soykovar

Anlam: İnsanda kalıtsal bedensel eksiklikler veya hastalıklar çocuklara geçmez. Kalıtsal olan ruh hastalıkları nesilden nesile geçer. Delilik soya çeker.

Negatif Yükleme: Bedensel farklılıkların eksiklik veya hastalık olarak kabul edilmesi tıbbi söylemi karşılamaktadır. Nöroçeşitli bireylerin durumunun hastalık olarak ifade edilmesi, nesilden nesile geçtiği vurgusu bu bireylere yönlendirilen sağlamcı bir ifadedir.

Göç dönüşü total eşek öne geçer

Anlam: Toplum bir yönde ileriye doğru yol aldığı vakit, toplumdan geri kalan, sonuncu olan diğer kişiler, bu gidiş tersine döndüğünde en önde olurlar.

Negatif Yükleme: Total olma fiziksel farklılığının toplumdan geri kalma eylemi ile eşleştirilmesi, bu bireyler üzerinde oluşturulan düşük beklenti

ile birlikte aynı zamanda sosyal dışlanmayı da beraberinde getirmektedir.

Güzel bürünür, çirkin görünür

Anlam: Güzel kişiler, kendilerini ağırdan satarlar ve kendilerini dışarıda sergilemeye pek fazla ihtiyaç duymazlar. Fakat çirkin insanlar kendini sürekli herkese göstermeye ve başkalarına beğendirmeye çalışır.

Negatif Yükleme: Güzel ve çirkin olma üzerine söylenen tüm atasözleri ideal ve toplum tarafından kabul gören beden tanımının toplumda karşılık bulan ifadesidir. Bu söylem ise güzelle olmaya dair yüceltme içerirken, toplumun güzellik normlarının dışındaki bedeni itibarsızlaştırmaktadır.

Güzele bakmak sevaptır

Anlam: Güzel bir iş başarılı olduğu zaman, güzel bir durum yaratıldığında ve insanlara da yararlılarsa, onu izlemek, onun hakkında iyi şeyler düşünmek, rıza dilemek sevaptır.

Negatif Yükleme: Güzel olanın aynı zamanda iyi olduğu ön kabulü, olumlu olan tüm niteliklerin toplumun normal görülen beden tanımına yüklenmesi, bu normalin dışında kalan bireylerin ayrımcılığa uğramasına neden olur.

Güzele bakmanın göze faydası vardır

Anlam: İnsan duyu organları ile çevreyi tanır, farklı zevkler, tatlar alır. Güzel şeylere bakmakla da göz zevkimizi yaşarız.

Negatif Yüklem: Duyu organlarında yeti farklılıkları olan bireyleri yaşamdan zevk alamayan olarak gösteren, toplumun kabul verdiği bedeni yücelten, diğer bireyleri dışarıda bırakan bir söylemdir.

Güzele köken yakışır, çirkine allar neylesin

Anlam: Güzelin üzerinde en sıradan şeyler bile süslü, etkili görünür. Çirkinde ise en güzel süsler dahi hoş görünmez.

Negatif Yüklem: Güzel ve çirkin düalitesi ile değerli ve değersiz olma niteliklerini de bedene yükleyen ayrımcı bir ifadedir.

Güzeli herkes sever

Anlam: Herkes güzel şeylere ya da güzel insanlara sevgi duyar.

Negatif Yüklem: Doğduğu andan itibaren sevgi ve değer görme gibi, tüm insanların hatta canlıların hakkı olan sevilme duygusunun, ancak belirli beden özelliklerine sahip olanlara layık görülmesi, diğer bireyleri sevilmeye değer olmayan kişiler olarak dışarıda bırakmaktadır.

Güzeli kızken görme, beşik ardında gör

Anlam: Bekarlığında güzel olan kız, doğum yaptıktan sonra da güzel kalır mı, belli olmaz.

Negatif Yüklem: Toplumun güzel olma normlarını kadına her hal ve koşulda dayatması itibariyle cinsiyetçi, güzel olma halini yüceltilmiş bir mutlak norm olarak aktarması ise bedensel farklılıklar için ayrımcı bir içeriğe sahiptir.

Gitti ağalar paşalar, kellere kaldı köşeler

Anlam: Yetişmiş, eğitilmiş, yetenekli ve becerikli insanların olmadığı yerlerde, işten anlamayan, sıradan vasıfsız insanlar iş başına getirilir.

Negatif Yüklem: İşten anlamayan, vasıfsız, sıradan insanlar olarak tariflenen kişilerin olumsuzlukları kel olma niteliğine yüklenerek, kel olma bedensel farklılığı itibarsızlaştırılmıştır.

Güzel gözünden, yiğit sözünden belli olur

Anlam: İnsanlardaki güzellik ve dürüstlük gibi fiziki ve karakteristik özellikler kolaylıkla anlaşılır. Dürüst insan söylediklerinden, güzellik gözünden ve yüzünden anlaşılabilir.

Negatif Yüklem: Dürüstlük, iyilik gibi toplumda itibar uyandıran tüm vasıfların güzel olana atfedilmesi ve bu güzelliğin gözler ve yüz olarak ifade edilmesi, bedensel ve yeti farklılıkları olan,

toplumun güzellik normlarına sahip olmayan diğer bireyleri değersizleştirmektedir.

Her sakaldan bir tel çekmeler, köseye sakal olur

Anlam: Her insan fedakarlıkta bulunsa, olanaksız gibi görünen işler kolayca halledilir, çoğu sorun çözülür. Örneğin bir yoksula çevresindeki herkes bir miktar yardım etse, kişi yoksulluktan kurtulur.

Negatif Yüklem: Yoksulluk, yardıma muhtaç olan kişi olarak bir acziyet durumunun, köse olma bedensel farklılığı ile anlatılması, bu bedensel farklılığa olumsuz tanımlamalar yüklemek suretiyle inşa edilmiş ayrımcı bir ifadedir.

Herkesin delisi evinde, derdi karnında

Anlam: Evde çeşitli sıkıntılar, sorunlar olur. Aile bireyleri arasında anlaşmazlıklar, tartişmalarda yaşanır. Ancak bütün bunlar evin içinde kalır ve kimseye duyurulmaz.

Negatif Yüklem: Evin içinde yaşanan sıkıntıların, anlaşmazlık ve tartişmaların deli olma hali ile eşleştirilmesi, nöroçeşitli bireylerin tüm bu olumsuzluklarla anıldığı önyargılardan oluşan bir bilinçaltının inşa edilmesidir.

Her işin başi sağlık

Anlam: İnsanın yapacağı her şey vücut sağlığına bağlıdır. Sağlıklı olmayan kimse hiçbir iş yapamaz. Sağlıklı bir insan mutlu olur. Sağlıksız insanlar ise " Neden ben de böyle değilim" diye kendisine sorular sorarak tamamen hayata ksmeye yüz tutarlar.

Negatif Yüklem: Günümüzde hakim olan sağlamcı ideolojinin karşılığı olan en yaygın ifadedir diyebiliriz. Toplumun normal olarak kabul ettiği bedenin sağlıklı olduğu, ya da sağlıklı gördüğü bedeni normal olarak isimlendirdiği, farklılıkları olan beden ve zihin durumlarını ise hastalıklı ve anormal olarak damgaladığı mevcut kültürün şiarıdır. Engelliye aciz ve trajik bir yaşam süren kişi olarak tanımlayarak, engelliliği sosyal olarak tekrar tekrar yeniden üretir.

Karaya sabun, deliye öğüt neylesin

Anlam: Esası, z bozuk şeyi düzeltmek hemen hemen imkansızdır. İnsanlar için de durum aynıdır. Kimi akılsız, anlayışsız, yoldan çıkmış kimseleri de doğru yola getirmek mümkün değildir.

Negatif Yüklem: z bozuk, akılsız, anlayışsız, yoldan çıkmış olarak ifade edilen vasıfların tümünün deli olma niteliğine yüklenmesi, nroeşitliliği bir bozukluk olarak kabul eden toplumsal önyargının hangi köklerden geldiğini göstermesi açısından dikkat çekicidir.

Kaş ile göz, gerisi söz

Anlam: Bir insanın güzelliği ve yakışıklılığı kaşının ve gözünün güzelliği ile ölçülür. Güzeli güzel yapan şey gözleri ve kaşlarıdır. Kişinin gözleri ve kaşları etkileyici olduktan sonra vücudunun geri kalan diğer kısımlarının güzelliği ikinci planda gelir.

Negatif Yüklem: Değerli ve itibar sahibi olan bir yaşamın, toplumsal normların kabul verdiği bedenlerde olabileceği ifade edilerek, bedensel farklılıklar ayrımcılığa uğratılmış ve değersiz kılınmıştır.

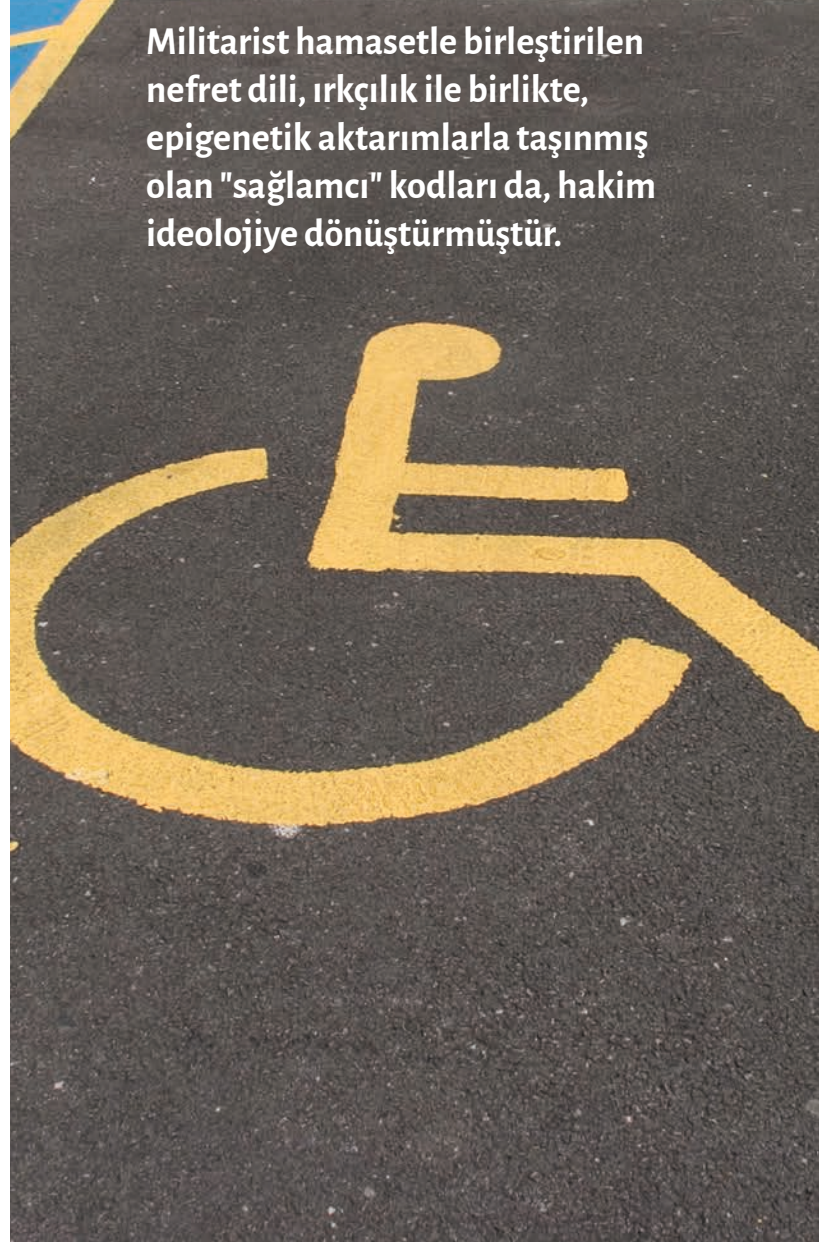
Kel kız teyzesinin saçıyla övünür

Anlam: Toplumsal değeri olmayan, sıradan, eğitimsiz, görgüsüz, cahil kişiler çevresindeki dost ve akrabalarının değerli özellikleriyle övünmeye, kendine pay çıkarmaya çalışırlar.

Negatif Yüklem: Toplumsal olarak bir değere sahip olmamak, eğitimsiz, fırsatçı, görgüsüz ve cahil olmak gibi olumsuz kabul edilen tüm bu nitelikler kel olma farklılığına atfedilerek, bu bedensel farklılık itibarsız hale getirilmiştir.

Militarist hamasetle birleştirilen nefret dili, ırkçılık ile birlikte, epigenetik aktarımlarla taşınmış olan "sağlamcı" kodları da, hakim ideolojiye dönüştürmüştür.

Engelliler komisyonumuzun bu araştırmada hepimize yaptığı çağrı budur: Kurduğunuz cümleler yaralayıcı, ayrımcı ve sağlamcı ise bir yerde bir hak ihlali sizin sayenizde yeniden yaşanıyor olabilir.

Kele kösedden yardım olmaz

Anlam: Kendi kendine yeterli olmayan bir kimseden başkasına hayır gelmez. İnsanlara iyilik ve yardım yapabilmek için güç ve imkan gerekir. Bundan dolayı kimse, kendisinin yardıma muhtaç olduğu konuda başkasına yardım edemez.

Negatif Yükleme: Yardıma muhtaç olan ve kendi kendine yetemeyen kişi olarak ifadede karşılık bulan kel olma farklılığı, aciz ve yetersiz olan kişi olarak gösterilmek suretiyle bu bireylere yönelik negatif bir algı inşa edilir.

Kelin ayıbını takke örter

Anlam: Eksik ve kusurları olduğu halde kimi insanlar bu eksiklik ve kusurlarını buldukları mevki, makam, mal ve şöhret ile kapatırlar.

Negatif Yükleme: Eksik ve kusurlu olma hali kel olma niteliği ile eşleştirilerek, bu farklığa sahip bireyleri aşağılayan sağlamcı bir zihnin dile yansıması halidir.

Kelin ilacı olsa başına sürer

Anlam: Kişi kendisinin yardıma muhtaç olduğu konuda başkasına yardım edemez. Kendi sorunlarına çözüm bulamayan kişiden yardım beklemek anlamsızdır.

Negatif Yükleme: Yardıma muhtaç olma, sorun-

lara çözüm bulamayacak denli yetersiz olma olumsuzlukları kel olma farklılığı ile eşleştirilmek suretiyle bu bireylere aciz ve muhtaç negatif yükleme yapan ayrımcı bir söylemdir.

Ölüsü olan bir gün ağlar, delisi olan her gün ağlar

Anlam: Yakınlarından biri vefat eden kişi ilk zamanlar çok üzüntü, acı ve keder çeker. Ancak bu üzüntü ve acı zamanla küllenir, unutulur ve alışırlı gider. Yakınlarından biri deli olan kişi ise bu kişiye sürekli üzüntü duyar, bu üzüntü hayatta olduğu sürece maalesef onunla birlikte devam eder.

Negatif Yükleme: Nöroçeşitli bireylerin çevrelerine acı çektiren ve üzüntü veren kişiler olduğu önyargısını taşıyan bu ifade aynı zamanda engelli bireyi aileye ve topluma yük gösteren anlayışı da inşa eder.

Körler sağırlar birbirini ağırlar

Anlam: Nankörlük, riyakarlık, hırsızlık, yalan konuşma, ırz düşmanlığı, fesatlık gibi konularda insanların yüz karalığını yaşayan kişiler, bunları yapan ve yaşayan diğer kişilerle iyi anlaşırlar. Çünkü onların bekledikleri de, yaptıkları da bundan ibarettir. Birbirlerine kızmazlar, gücmezler.

Negatif Yükleme: Nankörlük, riyakarlık, hırsızlık, yalancılık, ırz düşmanlığı, fesatlık gibi bir toplumda kötülük olarak tanımlanabilecek tüm olumsuz kişilik özellikleri körlük kimliğine yüklenmiştir. Aynı şekilde bu eylemleri yapan ve kötülerle iyi anlaşan, diğer kişiler olarak ifade de karşılık bulan sağırlar da yüz karası gruplar arasında gösterilir. Gündelik yaşam içinde dillerden hiç düşmeyen bu atasözü toplumun kolektif hafızasındaki engelli olmaya dair inşa edilmiş negatif kültürün belki de en acımasız söylemidir.

Sonuç: Söylem değişebilir ve yeniden eşitlikçi bir şekilde kurulabilir

"Dil insanın ev-idir" ve "dilinin sınırları ev-reninin" sınırlarıdır!

İçine doğduğumuz kültürün ve dilin her ögesi, geçmişten gelen izleri yarına taşır. Dünün" normlarına uygun normaller" günün olması gereken normlarına bazen aykırı olabilir.

Bunları, olduğu haliyle anda ve yarında yeniden üretmek bir eşitsizliğe, ayrımcılığa, ötekileştirmeye neden oluyorsa, belki de durup düşünme, fark etme ve değiştirme vakti gelmiştir.

Bizler, engellilere ve engelliliğe yönelik dilin eşitlikçi olmadığını ve ayrımcılık içerdiğini yaşayarak biliyoruz.

Bu raporda listelenen; günlük dil içerisinde, ayrımcı tabirler araştırmasından ve atasözlerinden tespit edilen ayrımcı söylemler söz konusu ayrımcılığın boyutlarını ortaya koymak için elbette yeterli değildir.

Bizler "dilini, dışın ağrıyan yerine değdini" ve "dil yarasının geçmediğini" bilerek bu araştırmaya başladık. Mart ayında kamuoyuna sunduğumuz Engellilik Manifestosu'nun sunduğu perspektifle

engelliliğe ilişkin temel sorunların dilden başlayan ayrımcılık üzerinden yaşama geçtiğini ifade ettik.

Erişilebilir kentler, eğitim, ulaşım, istihdam, siyasal ve kültürel temsil için herkesi engellilere yönelik ayrımcı tabirleri kullanmamaya çağırıyoruz.

Bu çağrımız ayrımcı ve cinsiyetçi olmayan eşitlikçi bir toplum için söz kurma çağrısıdır.

Kurduğunuz cümle ülkemizde sayısı 10 milyon üzerinde olan engellileri incitiyor ve haklarını ihlal ediyor olabilir.

Sözünüz kimseyi incitmesin, aşağılamasın, dışlamasın. Engellilere yönelik ayrımcı tabirleri, sözleri, atasözlerini, deyimleri KULLANMIYORUZ. Herkesi ve herkesimi de ayrımcı olmayan eşitlikçi cümleleri hep birlikte kurmaya davet ediyoruz.

HDP Engelliler Komisyonu

Engelliler Komisyonu